

הישיבה הששים-ושבע של הכנסת השלישית

יום שני, י"ז שבט תשט"ז (30 ינואר 1956)

ירושלים, בנין הכנסת, שעה 16.10

א. שאלות ותשובות

הי"ר י. שפרינצק :

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. נתחיל בשאלת תות ותשובות.

1. סירובה של מצרים לקבל תביעת מזכיר או"ם להפסקת אש
חבר-הכנסת ע. גוברין שאל את שר הבטחון ביום י"ז שבט תשט"ז (30 בינואר 1956):

בזמן ביקורו של המזכיר הכללי של או"ם בארץ, מדאג הממשלה, נתפרסמה ידיעה כאילו המצרים הסכימו להצעתו להפגת המתיחות בגבולות.

האם אין בהתקפות המצרים יום-יום על הפטרולים שלנו הפרה של הבטחות אלו ?

שר-הבטחון ד. בן-גוריון :

הצעות מר דאג הממשלה הצטמצמו רק בהקטנת המתיחות בסביבות שטח ניצנה.

שליטי מצרים נדרשו בתחילת דצמבר 1955 על-ידי המשקיף הראשי של או"ם, גנרל ברנס, לתת פקודה להפסקת אש, כאשר נתנה ישראל, ולהתחייב על שמירת סעיפי הסכמי שביתת הנשק, כאשר התחייבה על כך ממשלת ישראל. עד היום סירבו שליטי מצרים לתת פקודה זו ולאשר מחדש התחייבותם לקיים שביתת הנשק, כאשר התחייבה על כך ממשלת ישראל.

בביקורו במצרים לפני שבוע חזר מר דאג הממשלה על התביעה משליטי מצרים לתת פקודה על הפסקת אש בגבולות — וגם תביעתו לא נשמעה. הרוון במצרים הסכים רק לקבל בסייגים מסויימים הצעות מר דאג הממשלה בנוגע לשטח ניצנה בלבד.

2. התנהגות אנשי הממשל הצבאי

חבר-הכנסת ד. הכהן שאל את ראש הממשלה ושר הבטחון ביום י"ז שבט תשט"ז (30 בינואר 1956):

בישיבת הכנסת מיום י"ד בכסלו תשט"ז (29 בנובמבר 1955) הזכיר חבר-הכנסת ח'מיס, בדברו על הממשל הצבאי, בין היתר, שני מקרים שאירעו — לדבריו — באזורי הממשל הצבאי, ושגרמו סבל ונזק לתושביו מבני המיעוטים.

המקרים שאירעו, לפי דבריו, היו:

א. בסח'נין נכוה תושב הכפר בברזל מלובן על-ידי איש הממשל הצבאי.

ב. במשולש נפטרו ילדים בגלל אימתן רשיונות להוריהם לשם הבאתם לטיפול רפואי מחוץ לשטחי הממשל הצבאי.

ראש הממשלה הבטיח אז לבדוק תלונות חבר-הכנסת ח'מיס.

אבקש מכבוד ראש הממשלה להשיבני מה הן תוצאות בדיקתו של המקרים הנ"ל.

ראש-הממשלה ושר-הבטחון ד. בן-גוריון :

לאחר שקיבלנו, אחרי משאומתן מייגע עם חבר-הכנסת ח'מיס, הנסיבות והתאריכים של המקרים הנ"ל, נערכו חקירות, והרי סיכום התוצאות:

1. הוברר ששום איש לא נכוה בסח'נין על-ידי אנשי הממשל הצבאי, לא בברזל מלובן ולא בכל כלי אחר. מר מחמוד חסין עלי, אליו מתייחס חבר-הכנסת ח'מיס, הודיע בכתב שהוא מגנה הבדותה בדבר הכוויה. כמו כן נמצאת בידי תעודה מבית-החולים הסקוטי בנצרת, הקובעת כי תושב סח'נין הנ"ל שבא לבית-החולים ב־16 באוקטובר 1950, אותו תאריך שנקב על-ידי חבר-הכנסת, לא נמצא סובל מכויות. 2. באשר למקרים במשולש, אין שום קשר בין פטירת הילדים לבין מתן רשיונות יציאה להוריהם.

במקרה המקוטרג שאירע בשנת 1950, קובע מר עבדול פתאח עלי שיח' ח'ליל, שלא נתקל בשום עיכובים בקבלת רשיון יציאה לשם העברת בנו לבית-החולים. הוא אף מצייין שנציג המושל בכפר הוא שהאיץ בו לקחת את הבן לבית החולים.

להלן ציטוט מתוך מכתב שכתב הנ"ל בזמן האחרון בנוגע למקרה:

"לא מצאתי לנחוץ להגיש שום תלונה נגד איש הממשל הצבאי, כי לא היתה סיבה לכך. להיפך, עלי לציין שנציג המושל זירז אותי לקחת את בני לבית-החולים".

מקרה שני שהובא על-ידי חבר-הכנסת ח'מיס מתייחס לנסיבות פטירת בתו של יוסף חסן עבד אלהאדי לפני ארבע שנים. ואף שה אין הנ"ל קושר את שאלת פטירת בתו עם קבלת-הרשיון, במכתב תתום על ידו, נמצא, בידי, קובע מר יוסף חסן:

"לא הגשתי תלונה ואין אני מעוניין להתלונן, משום שאין לי סיבה להתלונן".

גם במקרה שאירע ביוני 1952, הנוגע לפטירת בנו של מר ג'מיל מחמד עבד אל סאלם, אין קשר בין סיבת מותו של הילד לבין מתן רשיונות יציאה משטחי הממשל הצבאי. וגם מה קובע מר ג'מיל מחמד בעצמו שקיבל רשיונות בשעת הצורך.

יש להודיש שהמקרים המקוטרגים מתייחסים לשנים 1950—1951 ובזמנו לא הוגשו עליהם כל תלונות ותביעות. יש רק להשתומם על כך שחבר-הכנסת ח'מיס צריך היה לח-

קני הזרם הדתי בעכו: חבר הנהלת העירייה וסגן ראש העיר יה, מר קליין, מזכיר המועצה הדתית בעכו, מר פרוכטר, ומזכיר לשכת העבודה הכללית, מר בן-ציון פיינשטיין.

מתוך בירור וליבון הפרשה הוברר ללא צל של ספק, שלכל הענין של רישום עולים לבתי-הספר לא היתה לשכת העבודה בעכו שום שייכות, ושום עובד של לשכת העבודה לא היה מעורב בדבר זה. גם האדונים קליין ופרוכטר אישרו עובדה זו וכולם הסיקו את המסקנה שהכתבה, כפי שהופיעה בעתון "הצופה" מיום י"ט בכסלו (4 בדצמבר), היתה לפחות לא מדויקת.

אמנם, האדונים קליין ופרוכטר האשימו עובד אחד ממח' לקת הקליטה שעליד מועצת פועלי עכו, שהוא אשר הופיע לפני העולים והבטיח להם דאגה לסידורם בעבודה, וניסה להשפיע על הורים.

למשרד העבודה אין סמכות לחקור עובד מועצת הפועלים.

5. העברת נפס מחלץ לחיפה בשבת
חבר-הכנסת י. רפאל שאל את שר העבודה ביום כ"ט בכסלו תשס"ז (14 בדצמבר 1955):

ביום ט"ו בכסלו ש"ז הגשתי שאילתה לשר הפיתוח, בה כתבתי:

"העתונים מודיעים כי המשלוח הראשון של הנפט הישראלי הועבר מחלץ לבתי-החיריק בחיפה בשבת האחרונה, פורשת ויצא.

הנני מתכבד לשאול את כבוד השר:

א. מה הניע את משרד הפיתוח והנהלת החברה להעביר את הנפט בשבת דווקא ולהשבית עלידי כך שמחתם של רבבות האזרחים, שומרי השבת, הרואים בגילוי הנפט במדינתנו סיעתא דשמיא?

ב. האם יתכן כבוד השר להורות להנהלת החברה להימנע בעתיד מחילולי שבת, שאינם הכרחיים לתפוקת הנפט?

ביום כ"ז בכסלו ש"ז השיב שר הפיתוח מעל במת הכנסת לשאילתה זו ואמר בין השאר, כי משלוחי הנפט הגלמי מחלץ מבוצעים עלידי החברה המפיקה את הנפט וכי "החוק אינו מוסר לי או למשרד הפיתוח סמכות כלשהי להורות לחברה שלא תנהל את פעולותיה ההכרחיות בשבתות או בימים טובים, ועל כן אין לאל ידי להושיע בענין זה".

הבנתי, אפוא, כי הסמכות היא בידי שרת העבודה, ואני מתכבד לכן לשאול את כבודה אם ניתן עלידה ההיתר לחברה המפיקה את הנפט הגלמי לחיפה להעביר את הנפט הגלמי לחיפה בשבתות; אם כן — מה עבודה חיונית למדינה בכך, ואם לאו — האם תהא מוכנה לנקוט באמצעים להפסקת הפעולה הזאת?

שר העבודה ג. מאירסון:

העברת נפט גלמי בשבת נעשתה פעם אחת בלבד ביום השבת, פורשת ויצא, וזאת על דעת חברת "לפידות" בלבד. הדבר אירע בתקופת נסיון התפוקה של הארץ, מאחר שהיכלים הסטאטיים בחלץ התמלאו במהירות שאי אפשר היה לראותה מראש.

שתי המיכליות שעמדו לרשות החברה אף הן מולאו והיה הכרח להעביר את הדלק לחיפה מיד, כדי למנוע סכנה לכאר ולסביבתה.

פש ולמצוא מקרים מדומים מלפני ארבע-חמש שנים ולהגיי שם לכנסת בסוף שנת 1955.

יוסף ח'מיס (מפ"ם):

יש לי שאלה נוספת.

היו"ר י. שפרינצק:

השאילתה נשאלה עלידי חבר-הכנסת דוד הכהן.

דוד הכהן (מפ"ם):

אני מוסר את זכותי לשאלה נוספת לחבר-הכנסת ח'מיס.

היו"ר י. שפרינצק:

רק לחבר הכנסת המגיש את השאילתה יש רשות לשאול שאלה נוספת.

3. היתר עבודה בשבת בנמל חיפה
חבר-הכנסת י. רפאל שאל את שר העבודה ביום כ"ט בכסלו תשס"ז (5 בדצמבר 1955):

בהיתר העבודה בשבתות שהוציא משרד העבודה ומינהלת נמל חיפה להעסיק שומנים ושולשיה עובדים בתפקידים חיוניים למדינה כלולים שמונה עובדים במטעים.

אולי תוכל כבודה להודיעני, מה דחיות וחיוניות למדינה בעבודות המטעים בשטח הנמל, עד כדי התרת העבודה בשבת?

שר העבודה ג. מאירסון:

א. ההיתר שבידי מינהלת נמל חיפה, שאליו מתייחס השואל, ניתן לגבי שלושים-וששה עובדים, ולא לשמונים ושלושה, כפי שגורס השואל הנכבד.

ב. נכון אמנם שבהיתר האמור כתוב "שמונה עובדים במחלקת המטעים" — אולם כידוע אין למינהלת נמל חיפה מטעים, והכונה היתה למחלקת המטענים, ובטעות הושמטה האות "נ" בהיתר האמור.

4. חקירה בדבר הפרעות ברישום

ילדי עולים לבית-הספר

הממלכתי הדתי בעכו

חבר-הכנסת י. רפאל שאל את שר העבודה ביום כ"ט בכסלו תשס"ז (5 בדצמבר 1955):

כתבה על הפרעות ברישום ילדי העולים לבית-הספר הממלכתי הדתי בעכו ב"הצופה" מיום י"ט בכסלו (4 בדצמבר ש"ז) באשמת לשכת העבודה בעכו בניצול סמכויותיה בתלות עבודה, כאמצעי לחץ נגד הורים שרשמו ילדיהם לבית-הספר הממלכתי הדתי.

הואיל-נא כבוד שרת העבודה להודיעני אם נתנו הוראות לחקור בהאשמה זו ואם תיאור להביא תוצאות החקירה עלידי עת הכנסת.

שר העבודה ג. מאירסון:

בתשובה לשאילתה הנ"ל הנני מעבירה לך בזה תוצאות הבירור שהעביר אלי הממונה האזורי על התעסוקה, מר ש. רשביא:

"בהתאם למכתבכם והעתק השאילתה שצורף, חקרתי את סרטי הענין ודיוק של האשמה שהובאה בשאילתה זו עלידי חבר-הכנסת מר יצחק רפאל.

לאחר בדיקה מוקדמת הזמנתי למשרדנו בחיפה את עס"

— שאלות ותשובות (מאירסון, לורנץ, אריאב, בדר, שפרינצק); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת (שפרינצק, צידון) —

(ד) את מי חושבים למנות במקומו של מר ברטראם גרוס ?

שר העבודה ג. מאירסון :

הנני להשיב לשאלתה הנ"ל :

(א) נכון שמר ברטראם גרוס הגיש את התפטרותו מהינהלת המכון לפריון עבודה וייצור.

(ב) התפטרותו באה עקב חילוקי דעות בינו לבין חלק מחברי ההנהלה בנושאים שונים, ולא כפי האמור בשאלתה.

(ג) מאחר שהתשובה לשאלה ב' אינה חיובית — כהן חת השואל הנכבד — אין מקום לשער סיבות ומניעים לדבר, שאין לו אחיזה במציאות.

(ד) מנהל המכון יתמנה על-פי מכרז סומכי, כמקובל.

8. הצעת חוק בדבר ג'ימלאות לנסגרים בישובי הספר

חבר הכנסת י. בדר שאל את שר העבודה ביום כ"ו בטבת תשט"ז (10 בינואר 1956) :

בזמני הצעתי במליאת הכנסת השניה חוק קרבות מ"ל חכה זעירה (תגמולים ושיקום), תשי"ד — 1954, ולאחר דחיית רבות הדויעה שרת העבודה שהצעה ממשלתית מתאימה תובא לכנסת בהקדם.

מאז עברה חצי שנה.

אחכבד, איפוא, לשאול :

(1) מתי תובא ההצעה ?

(2) מה מנע את הגשתה עד עתה ?

שר העבודה ג. מאירסון :

בהתאם להבטחתי מינית וועדה שתקבע עקרונות להצעת חוק בדבר גימלאות לנסגרים ספר, הועדה כבר סיימה פעולתה.

כן נוסחה כבר הצעת חוק, שהובאה עתה לפני הממשלה לאישור, ועם אישורה תובא לפני הכנסת.

היו"ר י. שפרינצק :

שאלה נוספת לחבר הכנסת בדר.

יוחנן בדר (תנועת החרות) :

כיוון שמאז הבאתי בפעם הראשונה את הענין לכנסת עברה שנה וחצי אני חייב לשאול: האם יכולה שרת העבודה להבטיח שאותם הקרבות של תוקפנות האויב אשר סבלו בינתיים, יקבלו את הסיוע בהתאם לחוק שיובא לכנסת?

שר העבודה ג. מאירסון :

חוק זה כבר נמצא בדיון בממשלה. בעצם עומדת נקודה אחת לבידור, ואני מקווה שבזמן הקרוב ביותר אוכל להביא את החוק לקריאה ראשונה לכנסת. אין לי כל ספק, שכל אלה שנפגעו בנקודות הספר יבואו על סיפוקם עליידי חוק שיתקבל, כאשר יתקבל.

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

התקציב (מס' 2) לשנת 1955/56, תשט"ז — 1956; חוק התקציב (מס' 3) לשנת 1955/56, תשט"ז — 1956, — שחזרו מחודת הכספים; וכן, חוק לתיקון פקודת שטח השיפוט והסמכויות, תשט"ז — 1956, שחזר מחודת החוקה, חוק ומשפט.

כעת, משעברו את תקופת הנסיונות ותפוקת הבאר ידועה, אפשר לראות את הנולד ואין מובילים נפט גלמי בשבתות או במועדי ישראל.

6. ביטוח לאומי וביטוח נזיקין
חבר הכנסת ש. לורנץ שאל את שר העבודה ביום א' בטבת תשט"ז (16 בדצמבר 1955) :

החוק לביטוח לאומי לא ביטל את האפשרות לפניה לבית המשפט לתביעת נזיקין, לכן על המעבידים להבטיח את עובדיהם בחברות ביטוח נגד סיכון של קביעת נזק עליידי בית המשפט, נוסף לביטוח עליידי הביטוח הלאומי. ברור שי דבר זה גורם לכפילות בתשלומים, וזה כמובן על-חשבון העלאת הוצאות הייצור.

זה כבר כמעט שנתיים שכבודה מינתה ועדה לבירור ופתרון בעיה זו, ולמרות שוועדה זו כבר מסרה את המלצותיה עוד לפני שנה, לא נעשתה עדיין שום פעולה בנדון.

האם אין כבודה מסכימה עמי, שכדאי שהביטוח הלאומי — אולי עליידי הגדלה מסוימת מצד המעביד — יקבל על עצמו גם סיכון זה, כדי למעט בהוצאות כפולות.

שר העבודה ג. מאירסון :

בתשובה לשאלתה הנ"ל הנני להפנות את תשומת לבך לכך שביום 14 בנובמבר 1955 התקיימה הקריאה הראשונה של הצעת חוק לתיקון פקודת הנזיקין האזרחיים, תשט"ז — 1955, שהונחה על שולחן הכנסת השניה.

אחת ממטרות החוק המוצע היא להסדיר את הענין שהוא נושא השאלתה. הצעת החוק נמצאת בוועדת העבודה, שסיימה כבר את דיוניה ותגיש לקריאה שניה.

7. סיבות התפטרותו של מר ברטראם גרוס מהנהלת המכון לפריון עבודה וייצור

חבר הכנסת ח. אריאב שאל את שר העבודה ביום כ"ו בטבת תשט"ז (10 בינואר 1956) :

ידועה שפורסמה בעתון אומרת "שמר ברטראם גרוס, מנהל המכון לפריון עבודה וייצור, הגיש את התפטרותו לאחר שהנהלת המכון סירבה לקבל את תכניתו לייעול העבודה במפעלים המקבלים כספים מתקציב הפיתוח".

אי לזאת אבקש את כבוד שרת העבודה להשיבני:

(א) האם נכונה הידיעה שמר ברטראם גרוס הגיש את התפטרותו?

(ב) הנכון הוא שמר ברטראם הציע שהממשלה תקציב מכספי הפיתוח רק לאותם המפעלים המוכנים לבצע תכנית לייעול העבודה, בהתאם להנחיות של מומחי המכון לפריון עבודה וייצור ?

(ג) אם התשובה לשאלה ב' חיובית היא — מה הן הסיבות והמניעים לסירוב קבלת תכנית זו ומי הם הגורמים שהתנגדו לקבלתה ?

היו"ר י. שפרינצק :

נשמע הודעה על החוקים שהונחו על שולחן הכנסת.

סגן מזכיר הכנסת א. צידון :

ברשות היושבי ראש הנני מתכבד להודיע, כי היום הונחו על שולחן הכנסת לקריאה שניה ולקריאה שלישית: חוק

ג. חוק יישוב סכסוכי עבודה, תשט"ז — 1956 *

(קריאה ראשונה)

והנה המספרים של הפסד ימי עבודה לעובד לשנה לרגל

שבתות והשבתות בארצות שונות:	
ארצות-הברית	1.4 —
איטליה	0.9 —
אוסטרליה	0.8 —
קאנדה	0.7 —
צרפת	0.7 —
ישראל	0.3 —
הולאנד	0.1 —
אנגליה	0.1 —
נורבגיה	0.1 —
שבדיה	0.1 —

יש להוסיף כי באחדות מארצות אלו אין גרשמות שבר תות שנמשכות פחות משישה ימים, בעוד שבארצות גרשמת כל שבתות. בקנה-מידה בינלאומי רואים אנו, איפוא, שהמצב בישראל טוב יותר מאשר בארצות רבות, ואף נמוך מן המ" מוצע הבינלאומי; ומאידך גיסא, יש ארצות רבות שבהן ההפ" סד הנגרם על-ידי השבתות וההשבתות קטן יותר מאשר אצלנו.

אין כמובן לזלזל גם באותו הפסד של ימי עבודה שציינ" תי, בעיקר בשים לב שההפסד להכנסה הלאומית הוא למעלה מן 0.75 מיליון לירות לשנה. יש גם לזכור שהשבתות וההשבתות אינן אלא אחד הגילויים, הגילויי החריף והקיצוני, של סכסוך עבודה. גילויים אחרים פחות נראים לעין, אך לעתים מזיקים יותר, הם מתיתות במקום העבודה, הפרעות בתהליך העבודה, פגיעה בפירון העבודה ושיבוש יחסי העבודה.

משקלם של יחסי עבודה בזמננו הולך וגדל בכל מדינה ומדינה, ואין לך כיום מדינה בעולם הגורסת אדישות בשטח זה, בבחינת שב ואל תעשה, כי המשחק החפשי של הכוחות הוא שיסדיר את העניינים.

יש וגורסים שליטה גמורה של המדינה בשטח זה על- ידי איסור גמור של שבתות והשבתות. מדינות סוואליטא" ריות מצליחות למנוע בדרך זו שבתות, אם אפשר לקרוא לזה "הצלחה"; ומדינות דמוקרטיות, האוסרות או שניסו לאסור בעבר שבתות, הצלחתן היתה מהן והלאה.

ידוע כי אוסטרליה — ארץ של בורות טובה — תופסת את המקום השלישי בעולם בהיקף השבתות. וכעדות הכלכלן של מינסטריון הפיתוח הלאומי באוסטרליה — אני מצטטת — "לא ביטלה שום צורה של חקיקה את ההזדקקות לשבר תה". אף באנגליה, אותן השנים כאשר הוטל איסור על שבר תות, היו שנים של ריבוי השבתות. כעדותו של פרופ' קיר- קלי מאוניברסיטת קמברידג', הקובע שאין קל קשר בין איסור שבתות וחובת בורות ובין צמצום שבתות או רי בוין. והסיבה לכך, לדעתו של המומחה האנגלי ליחסי עכ" דה, מר מקייס, במכתבו מיום 27 בינואר 1945 ב"טיימס", היא כדלהלן, ואני מצטטת: —

"אין יכול לכלוא בבית הסוהר המוני שובתים, ואם באופן אלטרנאטיבי תבחר כמה מהשובתים שישמשו לדוגמה,

הי"ר י. שפרינצק :

אנו עוברים לסדר-היום. הסעיף הראשון, שנדון בו בישיבה זו, הוא: חוק יישוב סכסוכי עבודה, תשט"ז — 1956, קריאה ראשונה. רשות-הדיבור לשרת העבודה.

שר-העבודה ג. מאירסון :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. יש לי הכבוד להגיש בשם הממשלה הצעת חוק יישוב סכסוכי עבודה, תשט"ז — 1956.

חוק זה, יחד עם חוק ההסכמים הקיבוציים שכבר עבר קריאה ראשונה ונמצא בועדת העבודה, יהיו את המסגרת להסדרת היחסים הקולקטיביים בין עובדים לבין מעבידים. ההסדר על-פי שני חוקים אלה ילווה את יחסי העבודה, התל הממשאומתן בקשר לכריתת הסכם קיבוצי, דרך קביעת יסו דותיו ומעמדו של ההסכם הקיבוצי, ועד ליישוב סכסוכים כלכליים-קיבוציים.

המטרה העיקרית של החוק המוצע היא להחיש יישובם של סכסוכי עבודה בדרך תיווך ובהסכמת הצדדים — בדרך בורות, ולצמצם על-ידי כך את ההזדקקות ל"פעולה ישי" רה" של הצדדים. היינו ההזדקקות לשבתות ולהשבתות.

הביטוי הקיצוני לסכסוכי עבודה, והבולט מבחינה חיצונית, הוא השבתות וההשבתות. לשם הבנת תפקידו של החוק המוצע, מן הדיון שנסקור את ממדי השבתות וההשבתות בארצנו והשפעתן הכלכלית.

בחמש השנים מן 1950 עד 1954 היו בארץ 372 שבר תות והשבתות. מספר אבסולוטי זה, כשלעצמו, אינו אומר ולא כלום אם לא נעמוד על ערכו היחסי, היינו על מספר הימים בשנה שהלכו לאיבוד, בממוצע לכל עובד.

בחמש השנים 1950—1954 גרמו השבתות וההשבתות בחרושת, בבנין ובתחבורה לאיבוד 203,000 ימי עבודה, היינו 40,600 ימי עבודה לשנה. באותן השנים עבדו בחרושת, בבנין ובתחבורה בממוצע שנתי 140,000 עובדים. בסיכום נראה, איפוא, שבמשך חמש השנים הלכו לאיבוד בממוצע שנתי 0.3 ימי עבודה לעובד, אם נתרם את האחוזים של ימי עבודה לשעות, נראה שבממוצע הלכו לאיבוד, כתוצאה משבתות והשבתות בכל שנה, בערך 2.5 שעות לכל עובד.

בקביעת מספרים אלה הובאו בחשבון השבתות וההשבת הגדולה במכתב בשנת 1951 ובענף היהלומים בשנת 1953. אלה חרגו בממדיהן מהרגיל, ואילו הרצאתי אותן מן החשבון היינו מקבלים ממוצע הרבה יותר קטן.

יש גם להביא בחשבון שמספרים אלה מתייחסים לחרושת, לבנין ולתחבורה בלבד. חישוב הכולל גם חקלאות, מס" חר ושירותים, היה נותן לנו ממוצע נמוך יותר, כי בענפים אלה מועט יותר מספר השבתות.

כדי לעמוד על משקלו של הפסד זה בימי עבודה, נשווה נא לנגד עינינו, כי לרגל השבתות ביום הבחירות לכנסת הול" כים לאיבוד 2 שעות לשנה לכל עובד, ולרגל מתלות הולכים לאיבוד בממוצע 15 ימים לשנה לכל עובד.

ודאי יעיין את חברי הכנסת לדעת, כיצד נראים מספרים אלה לעומת המצב בארצות אחרות.

שתי מערכות כלים מעמיד החוק המוצע לרשות הצדדים, לשם יישוב הסכסוכים. האחת — תיווך, והשנייה — בוררות. היסוד שבתייווך הוא משאומתן חפשי בין הצדדים, לשם יישוב הסכסוך בעזרת מתווך.

אין חובה לקבל הצעת המתווך ליישוב הסכסוך, אך חייבים להודקק לחייוך, להביא הצעות ליישוב הסכסוך ולסייע בגילוי העובדות הנוגעות לענין.

הסמכויות הנתונות למתווך הן סמכויות עזר להשגת מטרה זו. כך ניתנת למתווך הסמכות לחקור עדים, להודקק לחוות-דעת של מומחים, לחקור את המצב הכלכלי של המפעל ולחייב כל צד בתשובה מנומקת להצעות הצד השני.

אחד הגורמים המונעים לעתים הודקקות לתיווך הוא חשש שמא יימשך התיווך יותר מדי, וכתוצאה מכך ייפגעו הצדדים, או אחד מהם. בא החוק המוצע לקבוע 14 יום כתקופת תיווך. כדי לעודד את המשאומתן החפשי, מבטיח גם החוק המוצע כי כל הצעה שהביא צד וכל הצעה שצד הסכים לה לא תחייבוהו, אם לא הגיעו להסכם בדבר יישוב הסכסוך.

הדרך השנייה היא הבוררות. כאמור, חייבים הצדדים לסכסוך עבודה להודקק לתיווך, אך אינם חייבים לקבל את הצעותיו של המתווך ליישוב הסכסוך. ההפך מזה בבוררות. אין הצדדים חייבים להודקק לבוררות, אך משהודקקו — תיביים לקבל את פסק הבוררים ולקיימו.

בוררות לפי החוק המוצע תהיה בשני מקרים: האחד — סכסוך עבודה שהצדדים הסכימו בכתב למסרו לבוררות לפי החוק, והשני — סכסוך אשר לפי הסכם קיבוצי יש למסרו לבוררות, ולא מינו הצדדים את הבוררות או שהבוררים לא סיימו את הבוררות תוך זמן מתקבל על הדעת.

במקרה הראשון מוזקקים להסכמה בקשר לכל סכסוך וסכסוך, ובמקרה השני ניתנת הסכמה מראש, בגוף ההסכם הקיבוצי.

אציין שכמעט בכל ההסכמים הקיבוציים כלול סעיף בוררות בסכסוכים הנובעים מעניינים הנוגעים בהסכם והמתעוררים תוך תקופת תקפו של ההסכם. לעתים נכשלת הבוררות מחמת איימוני בורר שלישי מכריע או שהבוררים משהים יתר על המידה את מתן פסק הבוררים; החוק המוצע ימנע קפאון מסיבות אלה.

הבוררות תתקיים בפני שלושה בוררים, מהם אחד יושב ראש, אחד — נציג העובדים, ואחד — נציג המעבידים. בהסכמת הצדדים אפשר יהיה להביא את הסכסוך לפני בורר יחיד.

תהינה שלוש רשימות קבועות, ומבין האנשים ששמו תהיה כלולים ברשימות, יתמנו הבוררים. הרשימות ייקבעו תוך התייעצות עם הארגונים הציגים.

בוררות בסכסוך עבודה אינה סובלת, במהותה, כל פורמאליזם. החוק המוצע פוסט את ועדת הבוררים מדיני ראיות ומוסר לידה קביעת סדרי דיוניה, במידה שלא ייקבעו בתקנות.

כן לא תחול על הבוררות פקודת הבוררות, והבוררים ידונו ויפסקו על-פי חוקי העבודה. הסכמים קולקטיביים, נוהג מקצועי, ובאין בכל אלה תשובה לשאלה שבמחלוקת, יפסקו לפי מידת הצדק והיושר.

הכללת הנוהג המקצועי כמקור שעליו יוכלו לסמוך הבוררים, תסייע לבוררים במלאכתם, בעיקר מתוך שיהיו

תעלה רק את המופלאות שלהם. כשמגישים תביעות, מה ססים בתי-המשפט לפסוק מאסר, בידועם שמאסר יגרם להם שנות המאורעות שקרו במנצ'סטר (הכוונה לשביתות שבעקבותיהן שוחררו האסירים). וכך נפגעת קרן שלטון החוק ברור, איפוא, שהפתרון הקל כביכול, אם גם מסכימים לו — ואינני אומרת, שאני מסכימה — אינו פתרון כלל במשפט דמוקרטי.

מכאן אין ללמוד ששב ואל תעשה היא הדרך. במדינה דמוקרטית שקיימים בה ארגונים מקצועיים כוללים וחזקים, אין הם ששים אלי קרב גם כשהם חפשים לעשות כן. הנסיון בארצות אחרות ואף בארץ הוכיח, כי העדת כלים מתאימים לרשות הצדדים לשם בירור הסכסוך ותיווך בו, מועילה מאד ליישוב הסכסוך.

בארץ מוכר העקרון של חופש השביתה. החוק הפלילי ואף פקודת הנוזקים האזרחיים מגינים על האיגוד המקצועי בפעולותיו בקשר לשביתות. יחד עם זאת פיתה הישוב עוד לפני קום המדינה למען יישוב סכסוכי עבודה בדרך משאומתן בין הצדדים.

מאז החליט הקונגרס הצינוני על הפעלת מחלקת העבודה של הסוכנות, נעשתה פעולה רבה בתיווך לשם יישוב סכסוכי עבודה ובקיום בוררות מוסכמת על-ידי הצדדים. מוצאת אני לחובתי הנעילה להזכיר כאן את פעלם של יצחק גרינבוים ועוזריו אברהם ורטהיים והמנוח יוסף רבינוביץ.

אף ההסתדרות וארגוני המעבידים נוהגים זה שנים לכלול בהסכמים ביניהם סעיף בדבר בוררות ליישוב סכסוכים, תוך תקופת תקפו של ההסכם ובעניינים המוסדרים בו.

מאז הכנסת הראשונה פועלת במשרד העבודה מחלקת ליחסי עבודה, המתוכתת בסכסוכים ומקיימת בוררות במקרים מוסכמים.

מחלקה זאת, בראשותו של הממונה הראשי ליחסי עבודה, עשתה רבות למניעת סכסוכים. הפעולה היתה ללא כל מעמד חוקי וללא כל סמכות חוקית. לעתים — אמנם, לא לעתים קרובות — צריך היה הממונה הראשי לעמוד כעניי בפתח ולבקש שייכנסו לתיווך, אם גם תיווך חפשי ובלתי מחייב.

אם גם בתנאים קשים אלה נמנעו סכסוכים רבים חדות לפעולות התיווך, יש להניח שעם שכלול הכלים, תוך שמירה על העקרון, יגדלו ההישגים בשטח זה לטובת כל המעוניינים. בבואי עתה לנתח את עיקרי החוק המוצע חייבת אני, ראשית כל, להבהיר את המושג היסודי שהוא ציר החוק המוצע; כוונתי לעצם המושג "סכסוך עבודה".

בדרך כלל מסייגים את הסכסוכים בין עובדים למעבידים לסכסוכים אינדיבידואליים ולסכסוכים קולקטיביים.

הסכסוך האינדיבידואלי, היינו הסכסוך בין עובד בודד למעביד, הוא בדרך כלל מעניינו של החוק האזרחי הכללי, הדן בחוזים, או של חוק מיוחד בדבר חוזי עבודה, ואינו מענינו של חוק המסדיר יחסי עבודה מבחינה משקית כללית.

יתכן, כמובן, שהסכסוך האינדיבידואלי יתפתח לסכסוך קולקטיבי, אם ארגון עובדים רואה את קיפוח היחיד הנידון כנושא לסיפול.

ענינו של החוק המוצע הוא, בעיקר, סכסוך עבודה קיבוצי שחכנו כלכלית-תברתי, ותפקידו לסייע ביישובם של סכסוכים אלה.

שמעתי מפי שרת העבודה שבחם למר גרינבוים, למר ורטהיים ולמר רבינוביץ המנוח. אני משוכנע שאלו היה מר גרינבוים עכשיו בכנסת, היה קם ואומר: הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו. זו אפילו אינה הצעת החוק שהציע מר גרינבוים בשעתו.

לפי כל הצעת חוק בעולם, שענינה יישוב סכסוכי עבר דה, חייב להיות מינימום של הודקקות: או הודקקות חובה לתיווך במקומות שאין בוררות חובה, או גם הודקקות חובה לבוררות ולהכרעתה. שרת העבודה, בדברי ההסבר שלה, אמרה שלפי החוק הזה חייבים להודקק לתיווך, ואני אינני יודע על מה היא מבססת את דבריה. לפי החוק המוצע אין חייבים להודקק לתיווך.

בסעיף 5 של החוק נאמר: "צד בסכסוך עבודה רשאי להודיע על הסכסוך לממונה; הממונה יעביר העתק ההודעה לממונה הראשי". ואחר כך, בסעיף 6: "נמסרה הודעה לפי סעיף 5 או שנודע לממונה הראשי בדרך אחרת על סכסוך עבודה" — למשל, מן העתונים — "יחליט הממונה הראשי אם יתווך בסכסוך".

איה פה חובה להודקק לתיווך? אם ארגון עובדים רוצה להכריז במקום עבודה על סכסוך, איפה כתוב בחוק שהוא חייב להודיע תחילה למתווך, כדי להודקק לתיווך? איפה כתוב כי המתווך חייב לתווך, אף אם קרא בעתונים על סכסוך חמור ביותר? איפה כתוב שהוא חייב לתווך בכלל? — אם קרא על כך בעתון, ואם יואיל להחליט על תיווך, או יתווך; אבל אין הוא חייב.

נכון, משהופעל התיווך, כתוב שהיבים למסור עדות, חייבים למסור את הספרים, חייבים לעשות כל מה שאפשר כדי שהמתווך יוכל לתווך, אבל כלום יש איזו חובה על הס' תדירות העובדים, על האיגודים המקצועיים או על נותני העבודה, בתקופת התיווך, להשהות את הסכסוך ולא להש' בית את העבודה? איפה כתוב בחוק שאסור בתקופה זו להשכיב את העבודה? אפילו כשהופעל התיווך, רשאים שני הצדדים לקיים את הסכסוך ולנהל את הסכסוך הזה.

אני מתפלל, איפוא, ואינני יודע על מה ביססה שרת העבודה את כל התאוריה הזאת.

מה המצב בארצות שאין בהן חובת בוררות או בוררות חובה? — בצרפת, למשל, לפי צו משנת 1950 חייבים הצ'דים לפנות לוועדות התיווך הארציות או המחוזיות, אשר הוקמו לפי הצו. אין שם בוררות חובה אבל יש חובת הודק'קות לתיווך.

באנגליה היתה תקופה — כפי שאמרה שרת העבודה לא פנו — אם הפועלים עשו זאת, הם לא יקבלו דמי סיוע לחוסר-עבודה; אם הבעלים לא פנו והוכרז סכסוך, או הממ'שלה תתן לפועלים בימי ההשבתה דמי אבטלה.

בשבדיה — ארץ שאיננה רחוקה ממשטר פועלי — חובת ההודקקות לתיווך קיימת, רק אם נכשל התיווך, יכולה לפרוץ שביתה או השבתה, אבל גם זה לאחר הודעה של שבועה ימים מראש.

בקאנאדה, בדרום-אפריקה, שם אין מחוייבים לקבל את ההמלצות של המתווך, אבל ההתערבות היא חובה, והצדדים מתחייבים להודקק להתערבות ולחקירה.

באנגליה היתה תקופה — כפי שאמרה שרת העבודה — שהיו אסורות בכלל שביתות והשבתות, בתקופת חירום. אבל ארצנו הרי נמצאת במצב שלום, אין מצב מלחמה, אין שעת חירום; ואנו יכולים איפוא להרשות לעצמנו שאצלנו

סטורים מחובת הוכחתו הפורמאלית, אם קיומו ידוע לבר'רים.

לעתים מהססים הצדדים לסכסוך עבודה להודקק לבור'רות, שמא תימשך זמן רב ובינתיים ייפגעו זכויותיהם. בא' החוק המוצע ומקנה לבוררים סמכות לתת פסק-דיניים, שבו יוכלו להסדיר את הטעון הסדר מיד.

חשיבותם של יחסי עבודה קיימים הולכת וגדלה, הבעיות נעשות מורכבות יותר ויותר, והטיפול בהן מחייב יותר ויותר מגע בין הצדדים ושקול מבחינות שונות.

הבעיות אינן רק בתחום יחסים במפעל מסויים או בענף מסויים, שאפשר להביאן לתיווך או לבוררות. יש והבעיות נוגעות לציבור המעוניין כולו ולמשק כולו.

לדיון בבעיות יחסי עבודה בהיקפן המלא, כרשות מייצגת, מוקמת לפי החוק המוצעה ליחסי עבודה, המוצעה גם תיעץ בקביעת רשימת האגשים, שמהם יתמנו יושבי-ראש לוועדות בוררים.

בסיכום — החוק המוצע מניח את יחסי העבודה למשא' ומתן בין הצדדים, אך יחד עם זאת יש בו כדי לסייע במקרים רבים ליישב סכסוכים בדרכי שלום ולמנוע עלידי כך זעזור'עים מיותרים לנוגעים בדבר במישרין ולמשק כולו.

הצעת החוק הובאה לפני הוועדה המייצגת לחוקי עבודה שליד משרד העבודה, שמחה אני לציין כי לא היתה התנגדות מצד חברי הוועדה המייצגים את ציבור העובדים והמעבידים להוראות הכלולות בו, אם כי נציגי המעבידים בוועדה תבעו הגבלת זכות השביתה.

כן שמחה אני לציין שבהודמנות זו יבוטל חוק השב'יתות העותומני משנת 1909, שבאופן פורמאלי היה בעל תוקף בארץ ומעטים ידעו על קיומו.

אני מבקשת להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה.

היר"ר ח. אריאב:

אנחנו ניגשים לוויכוח על הצעת החוק ליישוב סכסוכי עבודה, תשס"ז — 1956, לפי החלטת ועדת הכנסת, הוויכוח יהיה סיעתי, ונקבע לו זמן של שש שעות.

רשות-הדיבור לחבר-הכנסת שוסטק, ואחריו לחבר-הכנסת גוברין.

אליעזר שוסטק (תנועת החרות):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני כמה ימים אמר אחד מחברי סיעתנו מעל במה זו, שכאשר הממשלה עושה דברים טובים אין אנו גורעים מלשבח אותה. ואני או הוס'פתי: "אבל ההודמנויות אינן רבות לכך".

כשקיבלתי את הצעת החוק ליישוב סכסוכי עבודה, חשבתי שזוהי ההודמנות לשבח את הממשלה. סוף סוף הכירה הממ'שלה בצורך בחוק כזה, אשר הוא, אחת ולתמיד, יקים את הכלים — כמו שאמרה שרת העבודה — ליישוב סכסוכי עבודה ולמניעתם.

אסתר וילנסקה (מק"י):

זה לא יעזור.

אליעזר שוסטק (תנועת החרות):

אני מצטער מאד לומר, שהשם הוא שם משלה; אין זה חוק ליישוב סכסוכי עבודה, אלא חוק לייצוב סכסוכי עבודה. לפי החוק הזה לא יוכלו הסכסוכים להתיישב.

חוקים להגנת העובד — כותב מר בן-גוריון — קודמים לבוררות חובה, והוא מסיים: בכל הארצות, בהן קיימת בוררות חובה, הונהג הדבר עליי המדינה ככות פניה ממלכתית, בדרך התוק המחייב כל אחת, בין שהוא מסכים לכך ובין שאינו מסכים. אולם — אומר מר בן-גוריון — בארץ אין כוח ממלכתי שיעשה זאת, אם כן, מה היתה המניעה היחידה בשביל מר בן-גוריון לבוררות לאומית? — חוסר מדינה, חוסר כוח ממלכתי שיטיל את החובה הזאת על שני הצדדים.

ואני שואל היום את ראש הממשלה: למה אין מוהגת כיום בוררות לאומית? כלום ארגון הפועלים איננו מוכר להלכה ולמעשה? האם חסרים במדינה חוקי עבודה, או האם יש קושי בקבלת דיונים כאלה, אם עושים חסרים? ואני אומר: ארצנו נתברכה — ואני משבח על כך — בהרבה מאד חוקים להגנת העובד בשטח מנוחה, בשטח חופשה, בשטח ביטוח לאומי; והנה, גם חוק הסכמים קיבוציים כבר נמצא בחוקה. ואני שואל איפוא: למה אין הממשלה מציעה זאת עכשיו, לפי התיאוריה והתשובה וכפי שאני מאמין גם לפי אמנתו של מר בן-גוריון, עכשיו, במדינה בה יש הכרה להלכה ולמעשה בארגון עובדים ויש חוקים להגנת העובד, חוקים הקודמים לבוררות? למה אין מקיימים עכשיו את הדבר הזה?

אני יודע, וצר לי מאד לומר זאת, שיש בדרך כלל בעיה של "הכרה" במדינתנו. היל לנו כל מיני תקופות של "הכרה", היו מדינות שהכירו בנו דה-פאקטו, היו מדינות שהכירו בנו דה-פאקטו ודה-יורה. אבל נדמה לי שיש רק "מדינה" אחת בעולם שהכירה במדינת ישראל אך ורק דה-יורה — זוהי מדינת ההסתדרות, רק דה-יורה ולא דה-פאקטו. כי רק זה יכול להיות המניע לכך שההסתדרות עדיין נאחזת בתיאוריה שבמדינה שלנו, ובכוח הארגון המקצועי הקיים בה, יש סכנה למסד לבוררות לאומית.

ועלי לומר: כשמדברים על בוררות בארצנו — מדברים על בוררות זבלית, את המלים הללו הפכו לבוררות הלאומית שלנו, אין אני יכול לזלזל בבוררות זבלית, כי היא נובעת דווקא מהתלמוד שלנו, מתקופת המשנה, אבל דווקא בתקופות הללו, כשלא היה לנו שלטון עצמי, בכל התקופות ובכל הדורות שהיתה קיימת בוררות זבלית זו, הרי היתה קיימת משום שהיינו בגלות או כפופים לשלטון זר ומשום שאיראפטר היה לפסוק לפי דיני ישראל באופן עצמי, מעולם, בשום תקופה מתקופות קיום "הבית", לא היה קיים מושג עלוב זה של בוררות זבלית וזבלית, היה בית-דין, בין שה' דבר נגע לענייני עבודה, לענייני ממונות או לדיני נפשות. המדינה פסקה — פסק בית-הדין, ודווקא בארצנו חייבים עוד כיום, בתקופת התקומה, בתקופת העצמאות, לקבל את המושג הזה שנבקע אצלנו תמיד מתוך אונס — בוררות זבלית?

כשאנו אומרים "בוררות", "בוררות לאומית", הרי כבר הגדיר פעם ז'בוטינסקי את הדבר הזה במונחיו ואמר: עקרן הבוררות יתבטל במבנה מיוחד, בניצוגות משותפת של הציבור הישראלי בכל ענפי התוצרת, במוסד עליון הממנה מוסדות מקומיים, מוסדות מחוזיים, אשר ידונו בכל סכסוך ויטילו כתובה על כל המעמדות גם את מרות החוק והצדק וגם את התועלת של הצורך הלאומי והמשקי. מוסד ארצי, מחוזי, אזורי, אנשים קבועים שולמים את הכעיות, ולא מקריים, הפוסקים באמצע בין שתי התביעות הקיצוניות.

ואני חוזר ואומר: הבוררות הזאת, המוצעת בחוק, אינה אלא סילוף של הבוררות הלאומית, ואין היא לכבוד לעם שיש לו מדינה.

לא היה כמו באנגליה או כמו באמריקה, בשנות 1943-1944. נגיה שכן; אלא שגם לאחר שבוטל באנגליה, ב-1951, האיסור על שביתות והשבחות, קיימת שם חובה להקדים לכל סכסוך בירור בפני מוסד מתווך.

וכלום מן הצורך להזכיר שבאוסטרליה ובניו-זילנד, ארצות בעלות משטר סוציאליסטי חוק למדי, קיימת חובה לא רק למסור לתיווך, אלא גם חובה לקבל את המרות של הבוררות? וכן תמצאו בכל אותן הארצות שקמו אחרי המלחמה האחרונה: באינדונסיה, בפיליפינים, בבורמה, בצ'יילון, במאליה, במאקיסטאן — בכל אותן הארצות חלה חובת הודעה בכל המקרים — חובת הודעה, לא "רשאי להודיע" — בכל מקרה של סכסוך העומד לפרוץ, ובארצות אחרות קיימת, לפחות, אבחנה בין מפעל חיוני לבין מפעל בלתי-חיוני. אפילו ארצות יותר מדי דמוקרטיות, שנותנות חופש מוחלט לצדדים ביחסי עבודה — כשבאים לענין של מפעל חיוני או מפעל ציבורי, יש הגבלה, יש חובת הודעה, יש חובת הודק' קות לתיווך.

בחוק שלנו הבורר ריק, אין בו מים; אין פה שום הבחנה, אין פה שום צורך להודק לתיווך, ואין פה שום חובה שאם ירצה המתווך, יוכל גם לתווך.

אני עובר לחלק השני — שאלת הבוררות. שרת העבודה ציינה, שקיים כלי של בוררות, מה כתוב בסעיף זה, סעיף 15? מהי הבוררות בארצנו? — "כל סכסוך עבודה שהצדדים הסכימו בכתב למסור לבוררות לפי חוק זה". ואחר כך: "כל סכסוך עבודה אשר לפי הסכם קיבוצי שנערך או הוארך לאחר תחילת חוק זה, יש למסור לבוררות מסויימת" — מלה משונה מאד בחוק: בוררות "מסויימת" — "קבוע בהסכם ולא נקבע הבורר או הבוררים או אופן מינויים" וכו'. רק במקרה שלא נקבע בורר או לא היתה אפשרות לצדדים להס' חדר בקביעת הבורר — בא החוק ואומר שיש לו אפשרות לעשות את ההכרעה הזאת, אבל לבוררות חובה לאומית אין זכר בחוק הזה, ושוב, אין פה חובה כלשהי למסור, אלא כמובן כתוב: "רשאי למסור הודעה על הסכסוך לממונה.

והבהמונות זו אני רוצה לגבות חוב ידוע, בעת הוויכוח הגדול בין ההסתדרות הכללית והאכסקוטיבה העולמית של התנועה הרביעיוניסטית עוד בשנת 1933, לפני שהוקמה הס' חדר העובדים הלאומית, פנתה האכסקוטיבה לוועד הפועל של ההסתדרות, שבראשה עמד אז מר בן-גוריון, וטענה שיש אפשרות למנוע הקמת הסתדרות עובדים שניה, אם ההסתדרות תקיים כמה דברים יסודיים בנוגע להפיכת ההסתדרות להסתדרות מקצועית, שאלה אחת היתה שאלת הבוררות, והאכסקוטיבה הרביעיוניסטית טענה שבמשטר שלנו של התיישבות, של שליט זר, כשהמדינה עדיין לא קמה, כשאנו חיים במשטר של חירום — בתקופה זו יש למצוא דרך של פשרה בין הצדדים ולא ללכת בדרך של מלחמת מעמדות. בתשובה לכך השיב הוועד הפועל של ההסתדרות, בחתימתו של מר בן-גוריון, את הדברים דלקמן, והם פורסמו בחוברת שבאותה תקופה נקראה בשם המלכך, "שאלות העבודה והרביעיוניזם מוס". ושם פונה המזכיר הכללי של ההסתדרות לאכסקוטיבה שלנו ואומר: מה שנוגע לתביעת הבוררות של ז'בוטינסקי, הרי הארץ הראשונה — ואני מצטט — אשר קבעה מוסד לבוררות חובה היתה זילנדיה החדשה, בשנת 1894, בעקבר היה הלכה אוסטרליה. ומר בן-גוריון ממשך: הצד השונה שבכל הארצות הללו, בהן קיים המוסד לבוררות לאומית, הוא קיום חוקי הגנת העובד אשר קודמים לבוררות חובה, והכרת ארגוני הפועלים להלכה ולמעשה ככא-כוח חוקי של העובדים. בלי הכרה כזאת אין יסוד לבוררות חובה, כי קיום

ישיבה ס"ז, י"ז שבט תשס"ז (30 ינואר 1956)
— חוק יישוב סכסוכי עבודה (שוסטק, גוברין) —

עצה ליחסי עבודה, אשר תהיה מורכבת לפי המלצת הארגון המייצג את מספר העובדים הגדול ביותר; גם נציגי העובדים ימונו על-ידי המלצת ארגון המייצג את מספר העובדים הגדול ביותר. הכל כדאשתקד ככלל החוקים הנוגעים לחיזוק שלטון ההסתדרות". שום דבר חדש איננו חוזק מדבר אחד חדש. ואני מוכרח כאן לשבח את היועץ המשפטי של משרד העבודה על ניסוחו של חוק זה, כי הוא עשה את המלאכה בצורה חלקה כל כך, שכמעט אין הדבר ניכר. למשל כתוב בחוק, שפסק הבוררים הוא סופי ואין עליו ערעור. ובסעיף 37 כתוב שפקודת הבוררות אינה חלה על בוררות לפי חוק זה. אני מתכוון לפקודת הבוררות הקיימת במדינה בכל השטחים האחרים.

עקיבא גוברין (מפא"י):

הפקודה מימי העותומנים?

אליעזר שוסטק (תנועת החרות):

לא, דווקא מימי האנגלים ולא מימי העותומנים.

לא מזמן היה לנו סכסוך שהגיע אפילו עד לכמת הכנסת. אחר-כך היה תיווך בענין, ולבסוף גם בוררות ופסקדין של בורר. הצו שהפסיד בבוררות הופיע לפני בית-המשפט המ- חוזי והוכיח שפסק-הדין מיוסד על דברים מסולפים, על פרוצדורה לא הוגנת בשמיעת העדויות וכדומה. ענין זה היה רציני ועמד לפני בית-הדין. הצד השני ויתר, ולא רצה אפילו לחכות לפסק-הדין, כי הוא נוכח בעצמו שיפסלו את מסקנת הבורר, ועל כן ויתר על פסק הבוררים.

אבל במקרה שהצד אינו מוותר, קיים חוק הבוררות האומר שלושה דברים: קודם כל, אין לכופ אדם על-פי צו של בית המשפט להגיש מסמך במידה שאי אפשר לכופ אותו להגיש לפני בית-משפט. וכאן, בחוק שלנו ליישוב סכסוכי עבודה מופר עים סעיפים על חובה של הגשת כל מסמכים בשבועה ובהך צדק, ללא הגבלה, ואפילו כאלה שאין בית-המשפט יכול לדרוש אותם מפני שהפקודה האת של חוק הבוררות אינה חלה על החוק החדש. ואם כך — יוכלו לדרוש מסמכים כאלה, שאפילו בית-המשפט אינו יכול לדרוש אותם.

כתוב בחוק הבוררות שאם נמסרה עדות שקר, יואשם המעיד בעדות שקר. וגם בחוק הזה של יישוב סכסוכי עבודה ישנה פרוצדורה של מסירת עדות. אם מתבטלת התחולה לפי קודת הבוררות בענין חוק זה, יוכל העד לשקר ככל שירצה, ולא יוכלו אפילו לתבוע אותו לדין.

יש בחוק הבוררות עוד סעיף בענין בורר שנהג שלא כהוגן או שפסק-הדין הוצא בדרך בלתי-הוגנת, ולפי חוק הבוררות אפשר לערער על כך בפני בית-דין. אולם לפי החוק הזה, המוצע כעת, אפילו זכות זו אינה ניתנת לצדדים, וגם בענין זה אפשר להביא דוגמות מארצות שונות. יש אפילו ארצות שחייבים שם להגיש לאישור את פסק הדין של הבורר ררים מרצון. יש ארצות ששם אין חייבים להגיש לאישור. אבל הפסק טעון רישום בבית-המשפט. אולם כמעט בכל הארצות קיימת אפשרות של ערעור בבית-המשפט על פסק הבוררים.

הוא אשר אמרתי, לפי חוק זה לא יהיה המצב טוב יותר אלא גרוע יותר. לכן, כאשר קראתי את החוק הזה בשם חוק "לייצור סכסוכי עבודה" ולא ליישובם, היה בזה מן האמת, ודעשבני שזהו הדבר המגדיר והמאפיין את התק הזה.

אני מצטער איפוא מאד שאפילו בחוק בעל שם חיובי כל-כך לא נוכל לתמוך.

ואם כן, אני אומר: אני רוצה לגבות את החוב. הוועד הפועל של ההסתדרות הסכים פעם בגלוי לבוררות כזאת כאשר חתה לנו מדינה. האם לא הגיעה עדיין השעה להקים את המוסד הזה?

ובמה סובלת כל-כך אוסטרליה וניו-זילנד, כשיש בהן בוררות חובה? שישים שנה קיים שם המוסד הזה. אמנם שמעתי מפי שרת העבודה — וגם אני קורא אותו חומר של משרד העבודה הבינלאומי — שבכל זאת, גם החוק לבוררות חובה לאומית אינו מונע סכסוכי עבודה. ואוסטרליה עצמה יש לה גם כן הרבה מאד ימי עבודה שהלכו לאיבוד בעת סכסוכים. נכון, אך באוסטרליה מבוססת הסטאטיסטיקה על הרבה מאד שבתות "פראיות", הנערכות בניגוד לרצונם של ארגוני העובדים. למשל, אם באוסטרליה יש בשנה הקודמת — ב"1954 — 680 ימי עבודה מופסדים על כל 1,000 פועלים — הרי בארץ השניה, בניו-זילנד, שגם בה קיימת בוררות חובה, ישנם רק 75 ימים על כל 1,000 פועלים. זאת אומרת, שהמוסד הזה בכל זאת יכול לפעול.

ואין אני רוצה להלאות את הכנסת במספרים רבים. אבל כשאתה לוקח את החישוב הזה באחוזים לשמונה שנים, בין 28 ארצות — מתברר לך שבכל זאת המקום האחרון באחוזים הוא אוסטרליה. בנוגע לפועלים, המעורבים בשבתות, למשל, הרי איטליה נוטלת 25%, אמריקה נוטלת 23%, צרפת — 18%, אנגליה 5% ואוסטרליה נוטלת בחישוב זה באמת רק 3% ממספר הפועלים המעורבים בסכסוכים.

וכאשר התלוקה נערכת באחוזים לפי ימי עבודה מופסדים לרגל סכסוכים, מתבררת תמונה עוד יותר שונה ב"28 ארצות. ובאוסטרליה אין הדברים מגיעים אפילו לכלל אחוז אחד של ימי עבודה מופסדים לרגל סכסוכים בין כל 28 ארצות הללו.

איננו צריכים איפוא לומר שחוק לבוררות חובה איננו מונע סכסוכי עבודה וימי עבודה מופסדים רבים במדינה. נורכניה נהגה בשיטה של בוררות חובה במשך שנים רבות; וגם כיום, כאשר בוררות החובה אינה קיימת עוד, נזקקים בכל זאת מרצון לבוררות חובה.

ובארצנו הדבר הזה הכרחי. אילו היתה ארצנו נקיה מסכסוכים אחרים, פרט לסכסוכים כלכליים, אפשר היה לומר: אין צורך ב"קולקטיב ברגנינג" וכדומה. אבל אנחנו הרי יודעים שבארצנו יש סכסוכים מסוג אחר לגמרי. בארצנו היו סכסוכים רבים בין ארגון עובדים אחד לשני, והם גרמו לאבדן ימי עבודה רבים יותר מאשר הביאו הסכסוכים בענין שכר עבודה. בארצנו איפוא הכרח הוא לקיים בוררות חובה. לכן, אני מצטער מאד לציין שהחוק הזה אינו מיישב את הענין, שיש לו משאיר את המצב בדיוק כמו שהיה. והעתיד "דבר", שיש לו תוספת רשמה "האיגוד המקצועי", פירסם לפני שבועות אחדים, במפורש ובכתורת דוברת אמת — שלפי חוק ליישוב סכסוכי עבודה יישאר המצב בדיוק כפי שהוא כיום הזה.

יש כנראה אצל ממשלתנו שיטה של אותו קלעי שאינו יורה למטרה מסוימת, אלא יורה תחילה ואחר-כך מסמן את המטרה. וחוק זה הוא קליעה כזאת. היא הביאה חוק בשם מצלצל "ליישוב סכסוכי עבודה", אולם האמת היא שהמטרה היא להשאיר סטאטיסטיקו בכל הנוגע לכוח שלטונה של "ההסתדרות". בחלון הראווה ודאי תופיע כתובת "הנה, יש עוד חוק לעניני עבודה". אבל החוק הזה איננו מיישב את סכסוכי העבודה. כשום כך יש בחוק הזה כמה וכמה דברים שאינם חושבים והם מובאים מתוקים אחרים, כגון ענין המור

משה קלמר (הפועל המזרחי והמזרחי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עם היוסדו הכריז הפועל המזרחי על עקרון של בוררות חובה בסכסוכים בין עובדים לבין מעבידים. את העקרון הזה לא עזבו עד היום. אנחנו חושבים שאפשר וגם חייבים לפתור כל סכסוכי עבודה בדרך של משאומתן בדיון ובירור בין הצדדים, ואם אין באים לידי הסכם יש למסור את הסכסוך לדין תורה או לבוררות חובה שתחייב את שני הצדדים. אמנם לא פסלנו ואיננו פוסלים את השביתה כהגנה על האינטרסים של הפועלים. אולם תמיד ראינו את השביתה כאמצעי האחרון: כשהמעביד אינו רוצה להזדקק לתיווך או לבוררות, אין לפועל דרך אחרת אלא לנקוט בגשק של שביתה. אולם כל עוד ישנו סיכוי ליישב את הסכסוך בדרך משאומתן לא גרסנו את השביתה ואיננו גורסים אותה. תמיד הצטרענו על כך, שרוב ציבור הפועלים לא קיבל את עמדתנו זו. אנו בחור מעוט לא יכולנו להיפטר למפריי שביתה והוכרחנו לשבות גם במקומות שראינו את השביתה כבלתי-צודקת. מובן איפוא, מאליה, שאנו בתור בעלי עמדה כזו של בוררות חובה מקמים בברכה כל צעד וכל חוק שיקרב אותנו למטרה בשטח הבוררות בסכסוכי עבודה בין עובדים לבין מעבידים, ואנו רואים בהצעת חוק זו צעד קדימה בשטח זה.

אבל יחד עם זה יש צורך לומר וגם להדגיש, שאפשר היה לקוות שהממשלה, אם כבר החליטה לטפל בענין סכסוכי עבודה בדרך של חקיקה על-ידי הבאת חוק לכנסת, תעשה את המלאכה בשלימותה; אפשר היה לקוות שהממשלה תביא לנו חוק בוררות מושלם שלא יהיה מבוסס על רצון הצדדים, כשרוצים מוזקקים לבוררות, וכשאננם רוצים אינם נזקקים לה. הממשלה מביאה לנו הצעת חוק, כפי שכבר הדגישה שרת העבודה, על הקמת שתי מערכות כלים: מערכת אחת לתיווך ומערכת אחת לבוררות. אולם הסמכויות של שתי מערכות אלה — זו של התיווך וזו של הבוררות — הן בדיוק הפוכות זו מזו: הסמכויות הניתנות למערכת התיווך אינן ניתנות למערכת הבוררות; וכן להיפך, מה שניתן לבוררות לא ניתן לתיווך. וכאן אני רוצה להצטרף למה שאמר חבר הכנסת שוסטק בקשר לכך ש.א.ה הממונה החליט — מה פירוש הדבר „החליט“? אני חושב, שאם צד בסכסוך פונה לממונה — הוא חייב מיד לטפל בסכסוך זה; והדגשה זו „אם החליט“ — גותנת כמובן לממונה אפשרות, לא לטפל בסכסוך, אף על פי שיקבל הודעה עליו. אינני מבין את הדבר, אם מקימים כלי כזה של תיווך, הרי הוא צריך לטפל בכל מקרה של פניה אליו מאחד הצדדים. אני רוצה להרתיע לכת ולהגיד, שאפילו כשאני פניה, ורק נודע לו על סכסוך — הוא חייב להיכנס לענין.

אבל ברגע זה אני מדבר על הניגודים בין שני המוסדות: יש מוסד אחד המקבל את כל הסמכויות לטפל ולהכריח את הצדדים להזדקק לו, והחוק נותן לו סמכויות רחבות לכך. המתחן יכול להכריח את הצדדים שיוזקקו לתיווך, הוא יכול להזמין עדים, הוא יכול לחייב בשבועה שהם צריכים למסור את הוברים היתורים, ואני שואל, לשם מה כל זה, אם אנו נשארים עומדים באמצע הדרך, ואם הצדדים אינם רוצים לקבל את פסק דינו? הרי כאילו כל העמל, הטורח והפעולות שנעשו היו כלא היו. נשאלת השאלה, לשם מה כל העמל הזה, אם בסופו של דבר, כשאחד הצדדים אינו רוצה לקבל את פסק הדין, הוא תופשי לא לשמוע למתווך. מן הצד השני, בקשר לבוררות — הבוררות אינה יכולה להזמין ולהכריח את הצדדים שיוזקקו לבוררות. ואחר כך, בסופו של דבר — פסק הדין הוא מחייב, אני שואל, לשם מה שתי מערכות כלים?

האם לא הגיע הזמן שבמדינת ישראל יהיה מוסד בוררות חובה שיחייב את הצדדים מראשית הסכסוך ולא רק בזמן שמתחייבים בחוזה, אלא בכל מקרה שפורץ סכסוך יכול המוסד הזה של בוררות להזמין מיד את האנשים ולחייב אותם להזדקק לבוררות?

כשאני מעיין בחוק זה, הרי אני מוכרח להגיד, לצערי הרב, שאין בו מה שכולנו קיוונו. אם הממשלה באמת נכנסה לענין סכסוכי עבודה — יהיה הדבר שלם. אך כבר אמרתי מקודם, שאנו מחשיבים כל צעד המקדם אותנו לקראת מטרה זו. משום כך נסכים להצעת החוק הזאת, כי בכל זאת יש הרבה חיוב גם במוסד לתיווך — שכן אין ספק שאם יקום מוסד כזה של תיווך, הוא ימעט לא רק את הסכסוכים, אלא גם את השביתות. יש להניח, שאם הצדדים נפגשים וכל אחד מביא את טענתו — מוכרת להיות כמובן חלק חשוב של מקרים — בודאי יקבלו את הצעת המתווך. אולם אנו מקים וזים שלא יעבור זמן רב והממשלה תביא לנו תיקון לחוק הזה...

עקיבא גוברין (מסא"י):

מהו חופש הבחירה של יסוד היהדות?

משה קלמר (הפועל המזרחי והמזרחי):

אנו יכולים ללכת בדרך זו, אך כיוון שאנו בכל זאת מדינה מסודרת, יש לנו כנסת ואנו מקבלים חוקים, יש לקבל חוק המכריח להיכנס לבוררות.

כשם שיכולים בשעת עשיית חוזה להסכים לבוררות — כך אפשר להסכים לבוררות גם אם אין סעיף בחוזה. אפשר לסמוך על מוסד ממשלתי שידיאג לכך, ששום צד לא יקופח ויוצא פסקדין של צדק ויושר...

עקיבא גוברין (מסא"י):

את זה ענית לי?

משה קלמר (הפועל המזרחי והמזרחי):

בסעיף 2 (3) מדובר על קבלת אדם לעבודה או אי-קבלתו או סיום עבודתו. אני מבין שסיום העבודה הוא ענין של ארגון העובדים. קבלת אדם לעבודה היא ענין של לשכות העבודה. ואני חושב שלשכת העבודה צריכה להיות צד בענין זה. כשם שארגון מקצועי מופיע כצד בקשר לתנאי העבודה, כך לשכת העבודה שתפקידה לספק פועלים, במקרה שנותן העבודה אינו רוצה לקבל פועל מאיוז סיבה וכתוצאה מכך פורץ סכסוך — צריכה להלכה להיות צד שיופיע לפני הבוררות.

בסעיף 6, במקום שכתוב: „יחליט הממונה הראשי אם יתווך בסכסוך“, צריך לכתוב: „אם קיבל הודעה או שנודע לו על סכסוך עבודה, חייב הוא מיד להיכנס לתיווך הענין.“

אני שולל את הדעה, שבתייווך יכול הממונה לחייב אדם בשבועה. הייתי מבין זאת אילו היה זה מוסד המתחיל בענין וגם מסיים בו, אז יש טעם להכריח אדם להישבע או להצהיר בהן-צדק. אבל לפי החוק הזה התיווך אינו מחייב בסופו של דבר, ולכן אינני חושב שזה ענין מוסרי לחייב אדם להישבע או להצהיר בהן-צדק, כי בסוף יכול להתברר שזה היה לחינם או לשוא. בבוררות אני מקבל זאת, אבל לא בתייווך שאינו מחייב את שני הצדדים.

ואשר לסעיף 18, שבו כתוב: „הממונה הראשי רשאי על פי בקשת הצדדים, ולפני שמינה ועדת בוררים, ליטול לידי תפקיד בורר יחיד או למנות ממונה להיות בורר יחיד“

לא יותרו הפועלים על החופש שיש להם במשטר זה, חופש לעבוד ולא לעבוד, תחור אמצעי של מלחמה. וכל הנסיגות לפגוע בחופש זה, יבואו מאיזה צד שיבואו, ייפגשו בתשובה איתנה של ציבור הפועלים, שנשא מתוך נסיון של סבל, של יכורים, מתוך תקווה למשטר אחר — את הזכות לחופש הזה.

מבחינה זו אינני חושב שיש לי תקווה למצוא שפה משותפת עם חברי הכנסת שוסטק. הוא מנסה, נדמה לי על סף הדיונים בארגוני על כניסה להסתדרות העובדים, לחזור מדי פעם בפעם על איזה פומון אנאכרוניזמים עברו. אם נעים לו הדבר, אין לי כל טענה נגד כותב פומונים המפשת זו בתוך הכנסת, אך אין כל ספק שזהו פומון אנאכרוניזם. לצערי, איני יכול לעשות גם נחתירות לחברי הכנסת שוסטק ולומר לה, שאני מאושר בליכך מהצעת החוק המוגשת עלייך שרת העבודה.

כרגיל שמעתי בענין רב את הרצאת שרת העבודה וקראתי את הצעת החוק. קודם כל מוכרח אני לשאול את עצמי, אם באמת ענין זה הוא ענין כה לוחץ במדינת ישראל ובה עבודת הכנסת, עד כי נקבע לו מקום זה בסדר העדיפויות — והלאו בחיים החמורים שלנו קיימת שאלה של סדר העדיפויות. שרת העבודה חורה לפני ימים ספורים, ומברך אני אותה עם שובה. אולם נדמה לי, שאם צריך היה להסב את תשומת ליב הכנסת לענינים מסוימים בשטח העבודה, הרי ישנם דברים דחופים יותר, קיים, למשל, ענין הידוע היטב היטב לשרת העבודה: מצב התעסוקה. ישנם כמה חוקים לוחצים מאד, אשר שרת העבודה הודיעה עליהם בכנסת בכמה הזדמנויות: הענין הממאיר של הלנת השכר, הגנת חוקית על פועלים קשישים מפני אפליה בשעת קבלתם לעבודה, וכמה תיקונים הכרחיים בחוק הביטוח הלאומי — תיקונים הנחוצים בעיני ממש עליידי החיים. האם הענין המובא עכשיו לוחץ בליכך? מהו הדחוף שבחוק זה?

איני יכול לומר שתחוק זה לא יכול היה להיות גרוע יותר, אין ספק שניכר כאן מאמץ לא להרחיק לכת לכיוונים מסוכנים, ובכל זאת רוצה אני להציג שאלות מספר.

קודם כל, חובת התייחסות. האם באמת אפשר או מן הצורך להפעיל בכל מקרה ומקרה את חובת התייחסות? אביא דוגמה: כאן מדובר על סכסוכי עבודה חלקיים ועל סכסוכי עבודה שמעורבים בהם איגודים מקצועיים או הסתדרויות שלמות. האם מצב הדברים הוא באמת כזה, שאם מתנהל משא ומתן בין הסתדרות העובדים הכללית לבין התאחדות בעלי התעשייה, יש לגופים אלה צורך, במציאות הציבורית המבוהרת שלנו בארץ, במעין אומנות או גננת מטעם הממשלה, שתפגיש או תתווך? האם באמת המצב הוא כזה, שהיחסים פרימיטיביים עד כדי כך שיש צורך בגורם חדש שיפגיש את הצדדים? האם אין מכירים את הכתובות? האם מצב הדברים הוא כזה, שיש צורך להודיע היכן מתקיים המשא ומתן? וזאת מעיר אני, למרות כמה סייגים נבונים בניסוח החוק, על כך שפסקי הדין של המחוקק אינו יכול לשמש תקדים ואינו יכול להרע אם באים לידי הסכם. האם במציאות זה כך? או יודעים עד כמה יכולה דעתו של מומחה אחד, מומחה — עם ובלי מרכאות, לבלבל ציבור שלם.

יצחק רפאל (הפועל המזרחי והמזרחי):
במקרה זה, מומחה בלי מרכאות.

יעקב ריפתין (מס"ם):

אני מציע לשרת העבודה שהיה לה יועצים טובים יותר מאשר אותו יועץ מפורסם של שר האוצר, אך מי יודע אילו

בסכסוך — אני שואל: מדוע לא כל אדם? יכול להיות שהצדדים יסכימו שהממונה ימנה אדם לא רק מבין אלה הממונים על עניני עבודה, אלא גם אדם ידוע אחר, או אדם מרשימת הבוררים. משום כך אני חושב שצריך לכתוב: או כל אדם אחר שהממונה יסכים לו.

לסעיף 26 בענין הבוררות, אני בוודאי בעד בוררות חובה. אבל אינני יכול לקבל את הסמכות שנותנים ליושב ראש בישיבה הראשונה, במקרה שבורר אחד לא הופיע מאיזו סיבה שהיא, יכול הוא להחליט לקיים את הישיבה. אני חושב, שלפחות בישיבה הראשונה, אם לא הופיעו כל הבוררים אין לקיים את הבוררות. יש להודיע לאותו בורר שלא הופיע, שאם לא יופיע בפעם שניה תחלים הבוררות בלעדיו.

שרי העבודה ג. מאירסון:
זה כתוב.

משה קלמר (הפועל המזרחי והמזרחי):

במקרה שהתעוררו חילוקי דעות בין הצדדים בדבר הבוררות, כתוב שאפשר למנות ועדת פירוש. אני חושב, שהבוררים שישבו בסכסוך יכולים לפרש את הבוררות, ואין למנות בוררים אחרים שיתנו פירוש רשמי לדברים.

בדרך כלל, כפי שכבר אמרתי, אנו תומכים בהצעת חוק זו ומקווים שנתקדם באמצעותה לקראת המטרה.

יעקב ריפתין (מס"ם):

חברי הכנסת לפני זמן קצר עמד על הדוכן הזה חברי הכנסת שוסטק וסיפר לנו היסטוריה. הוא סיפר על תקופה מסוימת, ואני הייתי רוצה לצייר את הרקע של התקופה ההיא. היתה זו תקופה, כאשר חברי הכנסת שוסטק וחבריו לא הכירו, לא רק דהיירה אלא גם לא דהיפאקט, בארגון הדמוקרטי של הישוב היהודי שנלחם על הכרתו נגד כוחות אויבים, וראו כאחד התפקידים הגדולים שלהם לשבור את חוט השדרה של הישוב הזה — את ציבור הפועלים המאורגן, את הסתדרות העובדים הכללית. באותה תקופה נעשה גם נסיון לדרוש מהציבור שהוא יותר על חופש המלחמה המקצועית. היה אז דירובורים דמוקרטי בתוך הסתדרות העובדים, דים, שתוצאותיו היו — והן ידועות — שהסתדרות העובדים הכללית החליטה לשמור על חופש המאבק המקצועי.

כיום חברי הכנסת שוסטק — אולי בהשראת אורות הטלביזיה — מוכן לקבוע אמת היסטורית חדשה, הוא מעז לומר שהסתדרות העובדים מכירה רק דהיירה במדינת ישראל ולא דהיפאקט. חברי הכנסת, האם יש בכלל איזה טעם למימרה זו, לכשרון הריטורי הזה לעומת משקלה ואחריותה של הסתדרות העובדים בהקמת המדינה ובקיימה של המדינה? האם אין גבול להברקות ריטוריות? האם לא רוב רובו של הציבור הזה העומד בגבולות המדינה, בהתיישבות ובהגנה, אינו בהסתדרות העובדים? האם אינך שומע, חברי הכנסת שוסטק, מה שפיך מדבר מעל הבמה הזאת? וכי סבור אתה שכל כך פשוט וטוב למדינה, שמימרה כזאת תתהלך במרחקים? הית תחנך את היהודים? אולי תחנך לאותה שטנה שהיא מסוררת פוליטית מסוימת. אבל אני רוצה לומר לך: כמו בעבר כן גם בהווה לא יותר ציבור הפועלים על חופש המלחמה המקצועית. ציבור הפועלים לא יותר על חופש השביתה. ישנם דברים שכל אדם הנאמן לעמו מבין שאין לוותר עליהם. אין לוותר על חופש העליה, אין לוותר על חופש ההתיישבות. כל עוד קיים משטר של הפליה וניצול מעמדי,

חברי הכנסת הנכבדים, מרשה אני לעצמי לומר בכל הכנות: ציבור הפועלים בארץ הוא ציבור אחראי מאד, זהו ציבור הנושא בעול המדינה, המשק, העבודה, הבטחון, אבל לעתים יש צורך לקרוא לציבור זה דווקא ליתר ערות מלחמת חית והעזה מלחמתית במערכה המקצועית. כי מלחמתו המעמדית הוא לוחם לא רק על עניינים מצומצמים כביכול של כל פרנץ ופועל, אלא מלחמתו היא הערובה החיונית הממשית לכך ש"קיבוץ הגליות בארץ ייבנה על יסוד איתן של רמת חיים, אשר בה אפשר יהיה לבנות את עתידנו — עתיד של חברה יוצרת, חברה חפשית. כל החוקים וכל הגזירות יכולים רק לעזור במקצת או להפריע במקצת לאותו כוח הגלום בתוך ציבור הפועלים, אשר בגללו הוא משמש חוט השדרה של קיבוץ הגליות, חוט השדרה של הגשמת הציונות וחוט השדרה של בנין המדינה הזאת ומלחמתה על עצמאותה.

יחד עם הבעת הוקרה לאותו מאמץ שנעשה עליידי מנסחי החוק, ועליידי שרת העבודה שהביאה אותו לפני הכנסת, כדי להגיש לפנינו חוק, אשר אפשר לומר, בהסתמך על נסיוןן של מדינות שונות, כי אין הוא מן הגורמים ונוהר מדברים קיצוניים — יחד עם זאת הרשתי לעצמי לומר שכמה חלקים בחוק המוצע והל"ה הרוח המלווה אותו, צופנים בחובם סכ"נות מסויימות, אשר נדמה לי כי לא רק ציבור הפועלים אלא גם החלקים המתקדמים במדינה — נאמר, החלקים בעלי "ראש פתוח" לגבי שמירת האופי הדמוקרטי של חיינו — צריכים היו לראותו מתוך חרדה.

עקיבא גוברין (מפא"י):

אדוני הישיב ראש, חברי הכנסת. ברשותכם, אתנהל בביור זה מן הקל אל הכבד, לכן אתעכב תחילה על דברי חברי הכנסת ריפתין, לאחריו — על דברי חברי הכנסת קלמר, ולבסוף — על דברי חברי הכנסת שוסטק, כי האחרון הכביד.

ידידי חברי הכנסת ריפתין אמון כל ימיו על "חורת השלבים"; ולאחר שלמד לדעת, כנראה מתוך הנסיון, שתוך כדי עליה ב"שלבים" נכשלים פעם, הרי נהיה לחששן ורואה צל הרים כהרים, וגם בחוק שלפנינו נפל עליו פחד "השלבים", אם בחוק אין כל זכר לבוררות חובה — הרי משום מה חושש חברי הכנסת ריפתין, כי עלול הדבר להגיע ל"שלב" של בוררות חובה; אם בחוק שלפנינו אין זכר לאיסור שב"ד חות, כי אם חופש השביתה מתחזק על ידי החוק המוצע, אזי חברי הכנסת ריפתין חושש כי יגיע לשלב של איסור שביתות. רבותי, אם נבוא ונראה בכל חוק לא מה שיש בו כי אם מה שאין בו, הרי אין לדבר סוף.

מה היא טעותם היסודית של כל שלושת קודמיו? חברי הכנסת ריפתין, קלמר ושוסטק "תלשו" את החוק שלפנינו מחוק החוזים הקולקטיביים, הידוע בשם "חוק הסכמים קיבוציים", אין לי ספק, כי אילו הביאה שרת העבודה לפנינו את חוק הסכמים הקיבוציים וחוק יישוב סכסוכי עבודה ביום אחד, היתה התמונה שלמה, ואולי היה מתברר גם לקודמי, כי החוק שלפנינו בא לחזק את חוק הסכמים הקיבוציים, וכי הוא חלק בלתי נפרד ממנו, ומי שמחננד לחזק שלפנינו, הרי הוא מחננד גם לחוק הסכמים קיבוציים.

חוק הסכמים הקיבוציים בא לחזק את חופש האיגוד המקצועי של מעמד הפועלים ולבצר את הישגיו עליידי הכרת המדינה בחוזים הקולקטיביים ועליידי מתן סמכות לשר העבודה להטיל הסכם קיבוצי, שנקבע במקצועות שונים

מקרים עלולים לקרות בתוך התפתחות המדינה... מכירים אנו את העצה החשובה והנכונה של היועצים במשרד העבודה, ובכל זאת, האם במשאומתן מסובך זה צריכים צדדים כאלה לעמוד בפני עובדה של תיווך?

שאלה שניה: היכן נעלם בכל פרשת התיווך ועד הפוע'לים? אם קיים גוף הנוגע במישרין ובאופן הקרוב ביותר לעניני העבודה במפעל המסויים, הרי זהו ועד הפועלים, והוא איננו מופיע כאן. עתה מגיע אני לשאלה חמורה יותר.

בחוק זה ישנו חלק שלם שהוא מיותר — החלק הדן בעניני בוררות. אם אין חובה של בוררות, מדוע יש צורך להקים מנגנון יוריד שלם? שום מנגנון יוריד אינו נשאר בתחום מנגנון יוריד. קיים הגיון מסויים בהתפתחות של חוקים ושל מנגנונים, איך ספק שלמנגנון לעניני בוררות, אשר לו מוקדש חלק מיוחד בחוק, יש אינטרסים משלו. האינטרס שלו יהיה לדחות בכיוון של משטר של בוררות. אנו יודעים שבמציאות עד כה, במידה שהצדדים רצו בבוררות, מצאו דרך לפתור את השאלה בדרך נאותה. ישנה בוררות של זבל"א, יש בוררות אשר בה נקבעים הבוררים עליידי הגופים, וישנה בוררות המוסכמת בחוזים קולקטיביים. אותו נסיון מנופה לקבוע קונסטיטוציה לגבי בוררות, נראה לי כי הוא עלול להוות שלב מעבר מסוכן, שאינו נחוץ בחייה הדמוקראטיים של מדינת ישראל.

מוכרח אני לבקש גם ביאורים ביחס למועצה לענין סכ"סוכי עבודה, מה תהיה בעצם מועצה זו, ועם מי צריך להת"יעץ? הלא ישנם מוסדות שונים: אם המדובר הוא בענינים תחיקתיים, קיימת הכנסת וועדת העבודה של הכנסת; אם המדובר הוא במשאומתן בין הצדדים, הרי עם כל הכבוד לממשלה ולשרת העבודה, אינני חושב שיש צורך חיוני כל"שהו באיזה גורם שיומין לאותו "ראויה" בין הסתדרות העובדים הכללית ובין התאחדות בעלי התעשיה. זה לא היה נחוץ בעבר, אינו נחוץ כיום, ולא יהיה נחוץ בעתיד. עליידי כך רק נוצר תקדים, כאילו יכול להיות גורם — ואולי גורם מכריע — בין הצדדים. אין צורך בגורם מכריע כזה.

חברי הכנסת הנכבדים, בחוק המוצע לא מדובר בביור ובמפורש על כך שחופש השביתה יישמר בכל התנאים, אך הדבר הוא ברור. בטוח אני, שכאשר תוקם שרת העבודה להשכיח לחיכות, היא תאמר כי אם ישנו ספק לגבי עניינים בלתי-ברורים הכתובים בחוק, אין כל ספק לגבי אותו דבר שאינו כתוב כאן: שחופש השביתה שמור בכל המקרים, ושום פרוצדורה הכתובה בהצעות החוקים אינה באה לעכב חופש זה. אולם המערכה על חופש פעולה מקצועי היא לפעמים לא רק מערכה נגד הפרעות ברוטאליות או הכרעות חמורות, אלא לפעמים גם מלחמה נגד רקמה עדינה מאד של חוקי מעבר, הצטערתי לשמוע בדברי שרת העבודה — לולא אמרה זאת שרת העבודה, לא צריך הייתי להצטרף כלל — שהיא דיברה בנשימה אחת על שביתות והשביתות, בהסתמכה על סטאטיסטיקה. מאימתי ישנה סטאטיסטיקה "הכמה" כזאת? כלום זהים שנים אלה? אולי כתוב כך באיזה ביולטין, אולם אלה הם שני דברים שונים ומנוגדים, ואין לי כל צורך להר"כיה זאת לשרת העבודה. הצטערתי גם לשמוע רמז שאין שרת העבודה מבחינה בין חופש המאבק המקצועי במשטר הרכושני ובין חופש המאבק המקצועי במשטר, אשר בו שולט מעמד הפועלים. הצטערתי גם לשמוע לאחר דברים אלה על הסטאטיסטיקה, כאילו הדבר הנחוץ כיום לציבור הפועלים בארץ הוא יתר תיווך, יתר הסדרים, יתר מתינות.

חייב את החוק וגם תמך בעמדתו של חבר-הכנסת שוסטק על בוררות חובה, הבאה להפוך את כל החוק על פיו. אפשר להיות בעד החוק ואפשר להיות נגדו, אבל אי-אפשר לתבוע בוררות חובה ולהודיע מעל הבמה הזאת שמחייבים את החוק. חבר-הכנסת קלמר פתח בכך וסיים בחבית, ואיוו חבית עמוקה — בוררות חובה!

מורי ורבותי, על מה אנו דנים ובמה אנו דנים? אני נמנה (נ' קמוצה) עם אותם חברי הכנסת...

מנחם בגין (תנועת החרות):

נמנה (נ' סגולה).

עקיבא גוברין (מפא"י):

תודה על התיקון הלשוני. לו תיקן אדוני גם את דברי חבר-הכנסת שוסטק, היה מונע שתי טעויות.

מאז קום המדינה אני נוהר מלעורר מחדש מדנים בשאלות שהטרידו אותנו לפני קום המדינה. לא משום שאני יודע שיש אבות למדנים ותולדות להם, אלא משום שאני מחזיק בדעה שקיומה של מדינת ישראל, ההגנה עליה והמאמץ להתפתחותה, מחייבים שינוי ערכין ותפיסת-עולם חדשה. אבל יש חברי כנסת האוהבים מאד לעורר חתולים ישנים מתרדמתם. וחבר-הכנסת שוסטק מעורר מחדש את הרביוונים שמלפני קום המדינה אשר דרש בוררות חובה לאומית, והוא תובענה בפה גם כיום. רבותי, מי שתובע בוררות חובה לאומית חייב קודם כל להשיב על שאלה אחת, והיא: בימי הפיקוח פרצה, כידוע, שביתה אחת, לא של פועלים כי אם של סוחרים. השביתה פרצה לאחר שהכנסת קבעה חוק מסויים. מדוע אחת, חבר-הכנסת שוסטק, וחברין לא אמרם: הכנסת קבעה חוק, אל תשבתו ואל תנסו לרוצץ חוק שנקבע עליידי המוסד העליון של המדינה, ושאינו בוררות חובה כי אם חובה שבחובה. אחת, חבר-הכנסת שוסטק, וחברין הלכתם ועודדתם את שביתת הסוחרים. וכל הענין של קיום "בוררות חובה לאומית" השלכתם אחרי גוכם; אבל מן הפועלים אתם דורשים בוררות חובה. האם על בעלי התעשייה למשל, היבואנים, הסיטונאים, מוכן אחת גם כן להטיל בוררות חובה לגבי רווחיהם, או רק על הפועלים לגבי שכרם ותנאי עבודתם?

חיים לנדאו (תנועת החרות):
תביא דוגמה יותר מוצלחת.

עקיבא גוברין (מפא"י):
אין לי צורך בכך.

רבתי, אם אנו אומרים בוררות חובה, מה פירושו של דבר במציאות חיי הפועלים? פירושו של דבר, שלא יהיו כלל חוזים קולקטיביים. לשם מה ידוקק המעביד לחוזה קר לקטיב? כל מעביד ידע, שאם הפועלים יגישו לו תביעות מסוימות המהוות את החוזה, — הוא יביא את הענין, במקום לפתוח במשא ומתן על החוזה, ליד סכסוך, וכך תשמש בוררות חובה כהומנה ברורה שלא לקיים בכלל חוזים קולקטיביים ולביים סכסוכים, כי הפועלים לא יעמדו בכך, ושיטה זו בכל הארצות "הצליחה" רק להמריד את הפועלים ובדין. וחבר-הכנסת שוסטק לא יכול להוכיח כי בארץ מן הארצות ששם היתה בוררות חובה, הצליחה שיטה זו.

כלום זהו המשטר שאתה, בלשון ברורה, וחבר-הכנסת קלמר, בלשון מגומגמת, מבקשים לקיימו בארץ? זהו הרס

ובענפים שונים מתוך הסכם הדדי או מתוך מאבקו של מעמד הפועלים, על אותם מקומות עבודה וענפי עבודה אשר אין בהם עדיין הסכמים קולקטיביים, כלומר שהפועלים בהם לא הגיעו עדיין לכלל ארגון או לכלל הישגים. אולם במקרה זה חייבת הממשלה לשאול עצמה שתי שאלות ולהשיב עליהן תשובה ברורה: אם ההסכם הקולקטיבי נכרת לפי רצונם החפשי של הפועלים, ולאחר שהפועלים והסתדרותם הסכימו וקבעו בחוזה בוררות, לפי תנאים המפורטים בחוזה ולתקופת החוזה, מה יהיה גורלו של החוזה וקיומו אם יתגלו חילוקי דעות בין הצדדים, ומעביד פלוני אלמוני, בתקופת של אבטלה או של חוסר עבודה או שפל במקצוע, כשירצה לבטל את החוזה הקולקטיבי, יבקש להשתמש מהבוררות הקבועה בחור? זה? כיצד ישמרו הפועלים במקרה זה על החוזה שלהם, ומה יהיה אז גורלו של החוזה הקולקטיבי? וכאן בא החוק שלפנינו וקובע: אם החוזה הקולקטיבי קובע בוררות, אוי הממ"שלה, שהביאה לפנינו את חוק ההסכמים הקיבוציים כדי לחוק את הישגי העובד העברי בארץ ואת איגודו המקצועי, תוכל לתבוע מהצדדים לקיים את הבוררות, כפי שנקבע ביניהם לפי רצונם הם בחוזה הקולקטיבי. אילו הרהורים ומחשבות זרות צריך ענין זה לעורר?

אליעזר שוסטק (תנועת החרות):
אל תפתח פה לשון.

עקיבא גוברין (מפא"י):

ועוד הערה באוני חבר-הכנסת ריפתין: אין לי כל ספק שבעל השור יעמוד על שורו, ושרת העבודה תשיב מה שתי שוב בענין הדאגה לאבטלה, אבל גם לי יש איזו שייכות לענין התמור והקשה ששמו אבטלה. לכן אני מתפלל — וזו הלשון הנקיה ביותר שביררתי לעצמי כלפי ידידי חבר-הכנסת ריפתין — כיצד אפשר לומר ששרת העבודה טרודה ובהולה כל ימיה בחוק זה, בשעה שהיא צריכה לטרות בעניני תעסוקה.

יעקב ריפתין (מפא"י):
זה במקצת פירוש חפשי שלך.

עקיבא גוברין (מפא"י):

אני מקבל את התנצלותך ברצון ומותר על הפירוש. על כל פנים, כך נשמעו דברין באוני.

ושוב, משרד העבודה מקיף הרבה ענפים, ואתה, חבר-הכנסת ריפתין, יודע כמוני, כי בשבוע שעבר ולפני השבוע שעבר עסקנו בוועדת העבודה בענין האבטלה. כלום הוראה והעשיה לתעסוקה חייבת, לדעתך, למנוע את משרד העבודה לעסוק בחוק עבודה זה או זה? אף זאת: כשאכוח משרד העבודה הביא לפנינו תכנית החוקים של משרד העבודה, היה גם חוק שלפנינו כלול בתכנית. לא שמעתי או ערעורים מפי חברי ועדת העבודה על החוק הזה. אינני מכין איפוא, משום מה ניסל עתה מאת חבר-הכנסת ריפתין אשר, כאשר הביאו את החוק הזה, מה הדבר שהוא למותר-רוחו. אם הוא חולק על דעתי, שחוק זה בא לחוק את חוק ההסכמים הקיבוציים — שאני, אולם איני סבור שאיזה ברידעת יכול לטעון שתוק זה בא להחליש את חוק ההסכמים הקיבוציים ולא לחזקו. עד כאן חבר-הכנסת ריפתין.

חברי סיעתו של חבר-הכנסת קלמר, אשר יבואו לדבר אחרי, הרי אם דעתם עולה בדבר עם דעתי של חבר-הכנסת קלמר, הריני מבקש מהם להשיב על שאלתי. דברי חבר-הכנסת קלמר הם בבחינת דבר והיפוכו. בנשימה אחת הוא

שר העבודה או הממשלה קובעים את הנציגים, זה עלול להתפרש כאן כאילו וכאית הממשלה לקבוע נציג עובדים גם מחוץ לרשימת המועמדים המוגשת לה עליי ההסתדרות, וזאת אין להתיר.

את עצם הקמתה של המועצה אני מחייב. התפלת מאד שכמה חברים ערערו על כך. לא מעט חברים בכנסת מסיעות שונות, גם מתוך השקפות שונות, היו פונים לשרת העבודה, אם בדיני ועדת העבודה ואם מעל במת הכנסת, והיו אומרים לה: שרת העבודה, הפעילי נא מועצה ציבורית, שעמה תתמי עצי בענינים מענינים שונים. והנה שרת העבודה עושה זאת. על מה איפוא נתנגד למועצה כזו?

ברור שנתמך בהעברת הצעת החוק לוועדת העבודה; כי, כפי שאמרתי, אני רואה בחוק זה משום תמיכה חשובה מאד ומשנות נכבדה מאד לחוק ההסכמים הקיבוציים, ואין ספק שמשעה שיתחיל החוק לפעול, הוא יתוך את עניני העובדים בארץ וגם יסייע להסדרת יחסי העבודה בארץ.

הי"ר ח. אריאב:

רשות-הדיבור לחברה-הכנסת גיררפאלקס.

נחום גיררפאלקס (אחדות העבודה—פועלי ציון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. יש כאן כמה חברי כנסת מסיעות שונות, המשתמשים בדרך כלל בדיון על כל חוק כהודמנות לנגח בה את ההסתדרות, בין שהחוק יש לו שייכות לכך בין שאין לו. אבל זוהי מצוה, כנראה, אינני חושב שברגע זה עלי להגן על ההסתדרות. בכל זאת ההסתדרות היא כמחצית האוכלוסייה של מדינת ישראל, ואולי כ-90% מה מפרנסים היוצרים בארץ. צריך ליכור שגם בעבר היו לה זכויות להסתדרות, ולא זו בלבד, אלא שתודות לפעולתה המאורגנת של ההסתדרות בארץ הזאת נבנתה המדינה הזאת, וזה מחייב יחס אחר.

אלה הדוגלים תמיד בלאומיות, הרואים את עצמם כפאסטי-ריוסים גדולים, ליהודים להורות ההסתדרות ולפועל המאורגן בארץ על שנתנו לנו אפשרות להקים את המדינה הזאת.

לא פעם אמרתי, כי קיים עולם גדול, ובו אפשר למצוא דוגמה לכל דבר. באוסטרליה זה כך, בקאנאדה אחרת, ובארצות-הברית שוב אחרת. מה שמבקשים למצוא בארצות אחרות — תמיד אפשר למצוא. "געת—מצאת", כל אחד מוצא מה שדרוש לו. נעזוב על כך את הדוגמות הללו, ונראה לעצם הענין אם זה "טוב ליהודים, אי רע", ורק אחר-כך נחפש אסמכתות בעולם הגדול.

אני מתנגד לבוררות חובה מסיבה פשוטה מאד. גם אם בראשותה של המדינה הזאת עומדות עתה ממשלה פועלית, ממשלה שבמרכזה שלוש מפלגות הפועלים, הרי המשטר הוא משטר רכושני-קאפיטליסטי. אינני יכול איפוא להבין את חברה-הכנסת שוסטק, שדרש מעל הבמה הזאת בוררות חובה. הלא חברו מר ברנשטיין הכריז מעל הבמה הזאת, שהממשלה שלנו היא פרוסובייטית, ממשלה של דיקטטורה של הפרולט-ריון, ואם כן הדבר, איך יכול חברה-הכנסת שוסטק, במשטר של ממשלה זו, לדרוש בוררות חובה? לפי ההגיון, הדרישה צריכה להיות הפוכה. אולם אין אמת בדבר. המשטר הוא קאפיטליסטי-רכושני, ובמשטר זה כל הדיבורים בדבר השוויון הקיים אפילו בארצות דמוקרטיות, אינו מבטיח שוויון הלכה למעשה. זהו שוויון פורמאלי. אין לי טענות אל הממשלה הזאת, כי היא מוכרחה לנהל משטר כזה ולעמוד בראש משטר רכושני-קאפיטליסטי זה; אולם עובדה היא, כי הכות במשטר זה איננו ביד האדם העובד, אלא ביד אותו אדם שיש לו

גמור של יחסי עבודה. ליכוי סכסוכי עבודה ושבתות ללא סוף וגירוי נותני העבודה להסתכסך עם פועליהם, כי איזה מעביד יסכים אז לעשות חוזה קולקטיבי?

וכל זאת אחת, חברה-הכנסת שוסטק, טוען בשם הלאומיות הצרופה? או אולי אני טועה, ואחת אינך מדבר בענין זה לפי איון מסורת רביוניסטיט שאבד עליה כל — אלא מדבר כבר לפי "הברית החדשה", הברית עם הציונים הכלליים?

צדק חברה-הכנסת נמיר כאשר קרה לך בקריאת-ביניים שאחתי ייצגת את דעת המעבידים במצולת מאד; שאם לאו, עליך להסביר איזה ענין לך להכניס את הארץ לחסכות וסכסוכי עבודה בלתי-פוסקים ושבתות בלתי-פוסקות?

אליעזר שוסטק (תנועת החרות):

שרת העבודה תגיד לך שאתה טועה.

עקיבא גוברין (מפא"י):

אני חוזר לראשית דברי. אני בטוח שבארץ יפעל את פעולתו חוק הסכמים קיבוציים כשהוא נשען על פעולת הארגונים המקצועיים, ובמשך הזמן יקף את כל המקצועות ואת כל הענפים לפי סוגי המשק ולפי צרכי העובדים, לשמירה על רמת חייהם, והחוק הזה יהיה לברכה, יחד עם החוק ליישוב סכסוכי העבודה, הבא בעיקרו לשמור על קיום החוזה הקר לקטיבי בתקופה שנקבעה לו מתוך הסכם בין הצדדים. כל מי שדורש בוררות חובה לאומית, בא לא רק לבטל את החוק הזה, לא רק לשנות את משטר חיינו, הוא בא גם לבטל את חוק ההסכמים הקיבוציים. כל מי שמבקש חששות לגופו של ענין, כמו קודמי, הריהו מבין למעשה גם חשש לקיומו של חוק ההסכמים הקיבוציים. חברים, לכל ענין הגיון משלו.

רצוני להעיר עוד הערה אחת לחברה-הכנסת ריפתי. ודאי נשמט הדבר משדה ראייתו, כאשר שאל את שרת העבודה היכן ועד העובדים, לרוע מזלו, זה נמצא בפרק הראשון, בסעיף 3, בו נאמר: "...הצדדים לסכסוך הם המעביד וארגון העובדים המייצג את רוב העובדים..." יש ועד פועלים, יש ועד עובדים, השמות שונים, בחוק נקרא ועד העובדים בשם כולל "ארגון העובדים". אני סבור שהמחוקק עשה דבר יפה בקבעו מונח זה, שלא יהיה פתח למעביד לומר שאצלו יש ועד עובדים ולא ארגון עובדים או ועד פועלים, ואז החוק אינו חל עליו. זו היתה הערה דרך אגב, שאינה צריכה לעורר ריגון.

באמתחתי היה עוד צורך הערות לגופי ההלכות בחוק, סעיף סעיף, לגבי ניסוחים שונים ושניים שלושה סעיפים הנראים לי כמהותיים, ושאינו חולק עליהם. מכיוון שיש לי הכבוד לשמש כיושב-ראש ועדת העבודה של הכנסת, אעשה זאת בוועדת העבודה, ולא אגזול ממונכם. אבל הערה אחת, שאני רואה בה חשיבות מיוחדת, אני מבקש להעיר מעל במת הכנסת באוני שרת העבודה ובאוני חברי הכנסת.

לי נראה שבפרק 4 בסעיף 39 (ב) האומר: "נציגי העובדים יתמנו לאחר התייעצות בארגון העובדים המייצג את המספר הגדול ביותר של עובדים...", יש לאמור לפי המלצת ארגון העובדים וכו'. אני סבור שבנדון זה יש לנהוג בדרך אחרת מכפי שמוצע בחוק. כלומר, שהממשלה פונה להסתדרות העובדים, ארגון העובדים המייצג את ציבור העובדים הגדול ביותר, פונה לארגוני המעבידים הנוגעים בדבר, ומתוך הרשימה שהם מציעים היא קובעת אי רשימת חברי המועצה; כי למועצה הזאת ניתנה סמכות חשובה עד מאד. מן הצורך לשמור בחוק, שאני מקווה שיאריך ימים, שלא יהיה כל מקום חס ושלום לתקלה. ברגע שאנחנו אומרים:

בין מעביד ובין עובד בקשר לעבודה. זה נוגע, למשל, להתנהגותו של המעביד כלפי העובד, ואנחנו יודעים מקרים, בייחוד בבתי-מלאכה קטנים, שבעל המפעל מולול בכבודו של העובד — לא של הפועלים אלא של פועל זה או זה. הסכסוך הוא אז לא בנוגע לתנאי עבודה אלא בנוגע ליחסי עבודה. אם כן, למה להוציא את זה? דווקא בסכסוך יחיד, התיווך יכול להיות יותר מתקבל על הדעת מן התיווך בענינים קולקטיביים.

מפני זה הייתי מציע גם בסעיף השני, שבו ארבעה סעיפים-משנה, להכניס סעיף-משנה חמישי על התנהגות המעביד כלפי העובד.

יש עוד כמה תיקונים שהייתי מכניס בחוק, אלא שאינם בעלי חשיבות יתרה; יש בו גם ניסוחים לא כל-כך מוצלחים. אינני מבין מדוע מדובר על "כל סכסוך עבודה אשר לפי הסכם קיבוצי שנערך לאחר תחילת חוק זה"; מדוע החוק אינו חל על הסכמים קיבוציים שנעשו לפני תחילת החוק? לא מובן הדבר.

את התיקונים הקטנים אינני מביא עכשיו, אלא אבקש מתכרי בוועדת העבודה להגן עליהם.

ה"ר י. שפרינצק :

רשות-הדיבור לחברת-הכנסת וילנסקה, ואחריה לחברת הכנסת שוקן.

אסתר וילנסקה (מ"ק) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת החוק, המכונה "חוק ליישוב סכסוכי עבודה", מהווה חלק של התכנית הפורמלית, של תכנית-החירום אשר מאיימת באיסור שבתות בישראל. הצעת החוק ליישוב סכסוכי עבודה מהווה חלק של הצעדים לפאשיאציה של המשטר הסנימי, אותה זוממים להחדיר החוגים המבצעים הכנת-מלחמה.

אלה המגינים על הצעת החוק הזאת — כמו למשל חבר-הכנסת גוברין, משתדלים להוכיח שאין זה תיווך חובה ושאינו בוררות חובה. אולם כל מי שקורא חוק זה בעיון, כל מי שקורא את הסעיפים — כגון סעיף 5 עד סעיף 8, וסעיף 26 עד סעיף 28 — רואה, ואני אוכיח זאת, שזהו חוק המאפשר למעשה תיווך חובה ובוררות חובה, אם כי הוא מובא בכסות פורמלית של תיווך ובוררות בלתי-מחייבים.

אנחנו מתנגדים להצעת החוק הזאת, דורשים להחזיר אותה לממשלה ותובעים חופש מלא לעובדים לשבות ולהירשם בבק להטבת התנאים שלהם; חופש מלא לשביתה כלכלית ולשביתה פוליטית.

הצעת החוק הזאת מתנקשת בחושש השביתה. מטרתה היא לבטל למעשה את תפקידה של ההסתדרות כאגוד מקצועית ולסייע להורדת שכר העובדים; עליידי לזרוע העמלים מעוניינת הממשלה להקל על הפניות סכומים גדולים יותר ויותר למטרות צבאיות, המוגדרות לאינטרס הבטחון של ישראל.

חוק זה יש לו אופי מעמדי ברור, באינטרס הבורגנות. הבורגנות הגדולה נעזרת במנגנון הממשלה לשם יריכו תביעות העובדים ולשם ניסיון למנוע בעד העובדים מלהיאבק למען דרישותיהם.

שרת העבודה ניסתה להציג את השביתות ככ, שכאילו הן בעיות מורכבות, וכאילו יש סכסוכים שקשה לסטל בהם. למי קשה לסטל בסכסוכים? למי זה קשה? לעובדים לא קשה לסטל בסכסוכים. כשנותנים לעמלים לשבות, הם שובתים,

בעלות על אמצעי הייצור. ואילו הכוח הנגדי של הפועל הוא בארגונו ובחופש התנועה המקצועית שלו. כל זמן שנחיה במשטר רכושני — אתנגד לבוררות חובה.

אני חייב להודות על האמת: אינני אומלל מן החוק הזה וגם לא מאושר ממנו. יש לי הרושם שהחלק השני, בנוגע לבוררות, מוסיף משהו. אני רוצה לומר לחברת-הכנסת ריפתין, כי ידוע לי כלל אחד, והוא: כל מה שאינו אסור — מותר. ידוע לנו שהשביתות מותרות, וכל עוד אין החוק אוסר שבתות — הן מותרות גם להבא. להכניס בחוק זה כוונה לאי-סדר שביתות — הרי זה "קריקין אויף די גלייכע ווענט"; וזה אינו מועיל.

אני רוצה להעיר לגבי סעיף 16 הקובע, שהבוררים ייקבעו על-ידי הממונה. הייתי רוצה ששרת העבודה תסביר לי משהו. אם יש הסכם על בוררות, הרי אפשר לפי החוק הקיים לבצעו תמיד. אם יש הסכם על בוררות, והצד השני אינו ממנה בורר — אפשר ללכת לבית-המשפט המחוזי, והוא מצדו ממנה את הבורר בשביל הצד שלא הציע בורר.

שר-העבודה ג. מאירסון :

הידוע לך, כמה פעמים במשך עשרות שנים אלה עשתה זאת ההסתדרות?

נחום ניר-רפאלסק (אחדות העבודה—פועלי ציון) :

ביקשתי שתסביר לי את הדבר לא בשעה שאני מדבר, אלא בדברי תשובתך. יהיה זה יותר נוח לך ויותר נוח לי.

אינני רואה הבדל גדול. אני חושב שממונה עליידי שרת העבודה הוא תחליף רע לבורר המוצע עליידי בית-המשפט המחוזי. אולי אפילו אפשר לקבל את הדבר, יש לי אומן מלא בשרת העבודה הנוכחית. אולם אינני יודע מה יהיה בעתיד. על כן גם לא אתנגד לדבר הזה, אבל אינני רואה בו חידוש.

חברת-הכנסת שוטסק טוען, כי חוק זה איננו בא לשנות אלא לקבוע דבר קיים. אם כן — זוהי אִי-הבנה. בדרך כלל, חוק איננו מכניס חידושים, אלא מאשר את הקיים ונותן לקיים צורה חוקית; והו תפקידו של חוק, ועל כן, אם חוק קיים מזה שנים — יש לשנותו עִם התפתחות המציאות. ברור שהחוק בא לקבוע דבר קיים, ועל כן אני מקבל את החלק הראשון, פרט לכמה סעיפים שעוד אנמיר עליהם בדברי.

אינני חושב שחופש התנועה המקצועית מתבטא בכך שיש הכרח לריב והכרח בסכסוכים. דומני שאם אפשר להתגבר על סכסוכים עליידי משאומתן — אדרבה ואדרבה, יש אלמנטים בתנועת הפועלים הרואים את העיקר בריב. אינני שייך לחלק זה. אני חושב, שאם אפשר להשיג משהו עליידי תיווך, מה טוב, ואם לא — נותרת האפשרות של חופש השביתה וחופש תנועה מקצועית.

על כן אני מקבל את החוק, אולם מתנגד למשפט הכלול בסעיף 6 האומר: "גמסרה הודעה לפי סעיף 5 או שנודע לממונה הראשי בדרך אחרת על סכסוך עבודה..." את החלק השני של פסוק זה אינני מקבל. אני מקבל את ענין התיווך, אם צד אחד סונה לתתו, אולם אני מתנגד לכך, שהממונה יתערב בכל סכסוך לכשייודע לו על כך מן העתון. אינני רוצה שהממונה יכריח אותי ללכת בדרך של תיווך, כי אם טוב בשבילי התיווך — אעשה זאת בעצמי, ואם לא טוב — אין לי צורך שהממונה יתערב בענין.

לא מובן לי, מדוע בסעיף השני מוצאים מכלל תיווך חובה זה את סכסוך היחיד. כי יש לפעמים גם סכסוך יחיד

של עבודה מאורגנת וקבלת עובדים דרך הלשכה? מאימתי קבלת עובדים נתונה לתיווך?

הצעת החוק הזאת מהווה התנקשות בנוהג המקובל בהסתדרות זה עשרות בשנים, על שאלות כגון אלו: תנאי עבודה, קבלת עובדים, פיטורי עובדים — על כך יחליטו העובדים עליידי מאבקם ולפי האינטרס של העובדים, ולא לפי ההכחבה או ה"עצה" של מתווך או בורר.

לפי הצעת החוק, באופן פורמאלי הרשות היא בידי המעבידים לפנות בכל שאלה למתווך. וכאן מתעוררת השאלה, האם זו ברורות חובה או לא? באופן פורמאלי אין זו ברורה חובה, אבל השתלשלות סעיפי החוק מוכיחה ללא כל צל של ספק שגם התיווך וגם הבוררות הם בהחלט חובה.

מדוע? סעיף 5 קובע כי "צד בסכסוך עבודה רשאי להודיע על הסכסוך לממונה". מי מעוניין להודיע לממונה? ברור שהמעבידים מעוניינים להיעזר בממשלה להפסיק את השביתה, מפני שאם הממשלה לא תתערב ואם המשטרה לא תתערב בשביתה — ינצחו העובדים בתביעותיהם. גם אם הממשלה תתערב, אנו בטוחים כי העובדים ינצחו.

ברור למדי, כי המעביד יפנה לממשלה, כי זהו האינטרס המעמדי שלו. כל הצורה הפורמאלית, האומרת ש"צד בסכסוך עבודה רשאי להודיע", היא צורת הסחאה ורצון לעורר רושם שהוא תיווך לא רשמי, אולם למעשה המעבידים יודקו לממשלה, יפנו לממשלה, והממשלה — בתוקף הצעת חוק זאת — תתערב לטובת המעבידים.

סעיף 6 אומר שאם ההודעה תימסר עליידי המעביד, אז הממונה יחליט אם להתערב. אולם ברור שהוא יחליט להתערב. שרת העבודה כבר התערבה לפני שאושר החוק הזה בשביתת עובדים ב"אתא" ובשביתות אחרות, עוד לפני שהצעת החוק הזאת הובאה לדיון לכנסת.

אחר כך אומר סעיף 7 (2), שהמתווך יכול לחייב את הצדדים בתשובה מנומקת; סעיף 8 (4) קובע שהמתווך רשאי "ליתן צו הכופה אדם לבוא לפניו לאחר שלא בא לפי הזמנה ולא הצטרף עליו" להגנת דעתו, וכן להטיל עליו את תשלום ההוצאות שנגרמו מחמת סירובו לציית להזמנה וגם לקנוס אותו...".

פירושו של דבר, שלפי סעיף 7 ולפי סעיף 8 התיווך למעשה הוא תיווך של חובה, כיוון שהמעביד ינצל את החוק אשר בא באינטרס ובלחץ של המעבידים, יפנה לממשלה וידרוש את התערבותה האנטי-פועלית, על כן זוהי בפירוש התנקשות בחופש השביתה של העובדים.

ועכשיו, במה שנוגע לבוררות: גם בענין הבוררות מנסה חבר הכנסת גוברין להוכיח לשוא שזוהי בוררות לא מחייבת, אבל נוסח הסעיפים 15- עד 23 מראה שזו בכל זאת בוררות מחייבת.

לפי סעיף 15 (2) יוצא, שכל סכסוך עבודה שהצדדים הסכימו על כך, יש למסור לבוררות. היות וברוב הסכמי העבודה כלול סעיף של בוררות, יוצא שלמעשה ברוב הסכמי העבודה אפשר יהיה למסור את הסכסוך לבוררות הממשלתית.

סעיף 23 קובע שועדת הבוררות רשאית, לשם ביצוע תפקידה, "ליתן צו הכופה אדם לבוא לפניו". מה זאת אומרת שהיא רשאית לתת צו הכופה אדם לבוא לפניו? האם אין זו ברורות חובה, לאחר שכבר כי המעבידים המעוניינים בחוק זה, יודקו לו וינצלו כל אפשרות של התערבות הממשלה לטובתם?

מחשלים אחדות בשורותיהם, ומצליחים. הדיווח שבן של המחלקה הסטאטיסטית של הוועד הפועל של ההסתדרות משנת 1955, המסכם את השביתות בשנת 1954, מציין את עליית מספר השביתות של השנה הזאת ל-84. דיווח שבן זה מראה בפירוש שגדלה בגרומ הפועלים, נוצרה אחרות הפועלה ביניהם, גברה העקשנות במאבק, ועליכן באה גם הצלחה במערכות אלו. דיווח שבן זה מראה ש-87% של השביתות מצליחות.

על כך, הבעיות אינן מסובכות כל כך, וכאשר הממשלה אינה נעזרת לטובת המעבידים — יכולים העובדים גם יכולים להשיג את תביעותיהם. ברצוני להודיע, שהבעיה היא לא בסכסוכים אנוניים, אנדרלמוסיה או תוהו ובוהו — כפי שהממשלה ודוברי הבורגנות מעוניינים ליצור את הרר שם. השביתה היא אחת הצורות היסודיות במאבק המעמדי של העמלים בארצות הקאפיטליסטיות; צורה זו מתבטאת בהסתלקות קולקטיבית מן העבודה, של פועלים ופקידים, אשר מציגים את תביעותיהם — הכלכליות והפוליטיות — למעבידים, לאיגודי המעבידים ולממשלה.

השביתה אינה "הפרעה למשק", אלא הפרעה לרווחים של המעבידים; השביתה מהווה הפרעה להכנות לסאיוזאציה של המשטר הפנימי; חופש השביתה מהווה הפרעה להכנות מלחמה.

אנו חושבים שהמאבק להטבת התנאים של העובדים בדרך של שביתה, אשר מטרתה לשפר את תנאי העבודה של העובדים, היא לא רק לטובת העובדים, אלא גם לטובת הע" לאת כוח הקנייה של העם, לטובת יצירת בסיס רחב יותר להתפתחות של התעשייה והחקלאות. כלומר, לטובת המשק כולו.

בכך, השביתה היא לרעתו של מישור, היא לא לטובתם של הכל. היא לרעתם של בעלי ההון, לרעתם של הרווחים המופרזים שלהם; השביתה איננה פוגעת בעצם הרווחים, אלא בגובה המופרז של הרווחים של אותם המעבידים, אשר נקודת המוצא שלהם היא חמדי רוח מאכסימאלי. הבורגנות הגדולה מעוניינת לרתום את הממשלה לחוק חוקים אשר יעזרו למעבידים למנוע בעד מאבק העמלים.

הסעיף הראשון של החוק קובע, ששר העבודה ימנה ממונה ראשי על יחסי עבודה. אולם, מי בכלל דורש ממונה על יחסי עבודה? הממשלה מגינה קודם כל על עצם המשטר הקאפיטליסטי; היא מגינה על בעלות אמצעי הייצור בידי המעבידים; היא מגינה על ניצולם של העובדים בידי המעבידים. ועכשיו היא רוצה למנות ממונה על יחסי עבודה.

לפי דעתנו, יחסי העבודה צריכים להיקבע לא עליידי ממונה של הממשלה, אלא עליידי מאבקם של העובדים נגד המעבידים ונגד מדיניות הממשלה. מאבקם של העובדים הוא אשר צריך לקבוע את יחסי העבודה והוא אשר יקבע בחשבון סופי את יחסי העבודה.

לפי סעיף קטן 2 מתברר, שלתיווך נמסרות שאלות אשר המסורת של תנועת הפועלים בארץ עד עכשיו ידעה כי הן קודש לטיפול של ההסתדרות העובדים. כך למשל אומר סעיף 2, שקביעת תנאי עבודה או קבלת אדם לעבודה הן שאלות אשר יכולות להימסר לתיווך. מה זאת אומרת קביעת תנאי העבודה באמצעות תיווך? שמונה שעות עבודה, זהו גבול ענין לתיווך או לא? מספר שעות העבודה זה ענין לתיווך? מאימתי זה ענין לתיווך? לדעתנו, זהו אך ורק ענין של האיגוד המקצועי; זהו אך ורק ענינם של הפועלים. אה, למשל, קבלת אדם לעבודה. מאימתי מתבטל העקרון המקודש

היים להתערב נגד האינטרסים של העובדים ובעד האינטרסים של המעבידים. ההכרזות האלו מצד סיעת מפ"ם בכנסת על חופש השביתה והתמיכה מצדה בחוק זה הם דבר והיפוכו.

אני רוצה לסיים בכך שלמרות הצעת החוק הזאת, דורז ממת לשלול את חופש השביתה, — הפועלים, העמלים, הפ"דים והאינטליגנציה העובדת ישתתפו, יאבקו על האינטרס שלהם, יחשלו אחדות ביניהם, יפרו למעשה את הצעת החוק הזאת ויכללו את המזימה לחוקק חוקי-חידום חדשים הכוללים את הצעה לאיסור שביתות בישראל. השביתה של הרופאים, וההכנות לשביתה של יתר חלקי האינטליגנציה העובדת, הם החשבה הלוחמת הראשונה למזימות של פאשיזאציה, למזימת למונח חופש שביתה בישראל. ברצוני לומר, שהעתיד בישראל שייך לא למזימות פאשיסטיות, לא לדלדול העמלים ולא להכנות מלחמה, אלא לחופש המאבק המעמדי והפוליטי, למאבק להגנת החירויות הדמוקרטיות, להעלאת רמת החיים ולשמירת השלום.

גרשום שוקן (המפלגה הפרוגרסיבית):

כבוד היישרדראש, כנסת נכבדה, אם לדון לפי דברי חברת הכנסת שקדמה לי אפשר לחשוב, שמטרת הכלכלה במדינת ישראל היא, לאפשר לפועלים להכריז שביתות, נדמה לי ששביתה היא האמצעי האחרון במאבק המקצועי, שהחברה במדינות חפשיית מכירה בו, החברה במדינות שהחברה הכנסת וילנסקה דוגלת בהן אינה מכירה בזכות השביתה.

אסתר וילנסקה (מק"י):

היא גם אינה מכירה בניצול פועלים.

גרשום שוקן (המפלגה הפרוגרסיבית):

זאת אינני יודע. יכול להיות שיש שם ניצול פועלים יותר גדול מאשר במדינות, שאת מכנה אותן קאפיטאליסטיות. לפי שעה רמת החיים של העמלים, כפי שאתם קוראים להם, בארץ הקאפיטאליסטית המבוהקת ביותר היא יותר גבוהה מאשר בארצות שאת דוגלת בהן.

משה סנה (מק"י):

14 מיליון מתוסרי עבודה.

גרשום שוקן (המפלגה הפרוגרסיבית):

אינני יודע את הסטטיסטיקה של איוז שנה אתה מצטט.

משה סנה (מק"י):

של 1934.

גרשום שוקן (המפלגה הפרוגרסיבית):

אם כן, זה מספר מיושן במקצת.

המפלגה הפרוגרסיבית מקדמת בברכה תזיקה מממשלתית שמטרתה היא להסדיר את ענייני העבודה בצורה המבטיחה, שהוכיות המוצדקות של הצדדים השונים לא ייפגעו, ויחד עם זאת תהיה פגיעה מינימאלית ככל האפשר במאמצי הייצור של המשק. משום כך אנו מקדמים בברכה הצעת חוק כגון זו ששרת העבודה הביאה לפנינו. אולם הצעת חוק זו ליישוב סכסוכי עבודה היא יותר מדי חיוורת, ויש בה פחות מדי חוכן, ולפי הניסוחים ששמענו וקראנו אנו חושבים, שהצעת חוק זו אינה מסוגלת לשרת את מטרתה בצורה יעילה.

אנו מכירים בזכות השביתה כאמצעי מותר במאבק המקצועי. אבל יחד עם זה ברור, שטובת הכלל וגם טובת העובדים מחייבת שיהיה עד כמה שאפשר פחות צורך להודק

נניה שצד אחד לא יבוא לבוררות. כלומר נניה שהעובדים לא יצאו לבוא. בא סעיף 26 ואומר: "רשאי יושב-ראש של ועדת בוררים לקיים ישיבת הוועדה בהעדר אחד הצדדים". כלומר, אפשר גם להוציא מסקנות בהעדר אחד הצדדים. פי' רשד הדבר שלמעשה הצעת החוק האת קובעת בוררות מת ייבת ותיווך מחייב, הואיל והמעבידים ישתמשו באפשרות החוקית וייעזרו בממשלה במאמציהם לרכא את שביתות הפועלים.

אחר-כך קובע סעיף 32, שאם "התעוררו חילוקי-דעות בין הצדדים בבוררות בדבר פירוש פסק הבוררים בנקודה מסוימת, והמומנה הראשי סבור, כי אמנם טעון פסק הבוררים פירוש באותה נקודה, רשאי הוא, לפי בקשת אחד הצדדים להטיל על ועדת בוררים, וכן רשאי הוא בהסכמת הצדדים להטיל על בורר יחיד כאמור בסעיף 18 — לפרש את פסק הבוררים". כלומר, בזמן התייך ובזמן הבוררות לא תהיה אפשרית שביתה. האפשרות לחדש את הבירורים האלה היא לזמן ארוך למדי. במשך אותו זמן יופעל לחץ גם מצד המעבידים וגם מצד הממשלה — כפי שהנסיכון מוכיח — לחץ של איום בפטוריים, ובסופו של דבר רשאי גם המתווך וגם הבורר להסיק מסקנה מחייבת, בפירוש מסקנה מחייבת.

ובכן, הצעת החוק הזאת היא באינטרס של המעבידים ובאינטרס הממשלה המעוניינת לרכא את מאבק העמלים המתפתח. הן בחור מאבק להגנת התנאים הסוציאליים שלהם, הן להעלאת רמת-חיהם, והן למאבק נגד הכנות מלחמה ונגד תוצאותיה.

ברצוני לצטט משפט אחד של שר-המסחר והתעשייה, מר נחמס ספיר, אשר פורסם בבילוטין המוקדש לחוק עידוד רוחי ההון הגדול. אין זה מקרה שדברים אלה פורסמו בחר ברת זו המוקדשת לחוק עידוד רוחי ההון. שם אומר השר, שאחד הגורמים החשובים ביותר ב"התפתחות הכלכלה", כלומר, בהתפתחות הרווחים של המעבידים, הוא — היחסים הטובים בין ההסתדרות והתאחדות בעלי התעשייה, והשלום הכלכלי והסוציאלי שהושג עלי ידי יחסים אלה. מובן שהכוונה היא ליחסים הטובים בין התאחדות בעלי התעשייה לבין הרוב הנוכחי לא בהסתדרות, אלא בהנהגת ההסתדרות. חברי ההסתדרות, המוני העמלים רואים את המעבידים כגורם פאראזיטי המלדל את העובדים, אשר רודף אחרי רוחים מאכסימאליים. העמלים מעוניינים להיאבק להעלאת רמת-חיהם, ולא לאפשר למעבידים להגדיל את אחוז רווחיהם.

ברצוני לומר על כן שהצעת החוק היא דוגמה נוספת לכך שהממשלה הזאת, כמו הממשלות הקודמות, מתגלה כחוד-פועל להגנת האינטרסים של המעבידים לשם הסדר האינטרסים של המעבידים ולהקלת התנאים של המעבידים להגדלת רווחיהם. ברצוני לומר גם שבועידה השביעית של ההסתדרות הופיעו עסקני מפא"י נגד בוררות חובה. בוועידה זו אמר אחד מנציגי מפא"י — גרבוסקי (ארגוב): "ההסתדרות חשקוד על עצמאותו של האיגוד המקצועי, תתנגד לבוררות חובה, תקיים בידיה את חופש הכרזת השביתה ותיענה לחי חך בלתי-מחייב". הצעת החוק הזאת נוגדת וסותרת את ההתחייבות, שהשמיע נציג מפא"י מעל במת הוועידה השביעית של ההסתדרות העובדים.

ברצוני להעיר לדברי חבר-הכנסת ריפתי, שהדבורים שלו על חופש השביתה אינם מתיישבים עם התמיכה של סיעתו בחוק הזה, שהוא למעשה חוק תיווך חובה ובוררות חובה. אי-אפשר מצד אחד לדבר על חופש שביתה ומצד שני להרים את היד בעד החוק הזה היוצר את כל הכלים הממלכ-

מפעל יהיה מוכן להביא מסמכים ועובדות כדי להוכיח, שעמ' דתו צודקת. אבל נדמה לנו שנתון כדי תיווך אין לחייב מס' עלים להביא אינספורמציה, שהיא בחינת גילוי טוד עסקי.

בסעיף 11(ב) נאמר, שבמקרה שהתיווך נגמר בלא תוצאות, או שאחד משני הצדדים או שני הצדדים לא קיבלו את תוצאות התיווך, לא יתפרסם דין-וחשבון המתווך, אלא אם כן שני הצדדים ביקשו את המתווך לעשות זאת. לנו נדמה שהדין-וחשבון של המתווך צריך להתפרסם בכל מקרה. יש להניח שהמתווך יהיה בעל נסיון ובעל הכשרה מקצועית מתאימה לתפקיד חשוב זה. משום כך אנחנו סבורים, שמה שיש לי לומר, חשוב הוא ומעניין בשביל הכלל וגם בשביל שני הצדדים. אנחנו חושבים שהדין-וחשבון של המתווך, גם אם לא יתקבל על דעת שני הצדדים, תהיה לו השפעה מוסרית על שני הצדדים גם אחרי גמר התיווך, אם אפילו לא קיבלו את מסקנותיו של המתווך. אנחנו חושבים שהציבור מעוניין לדעת מה מצא המתווך בסכסוך עבודה מסויים. משום כך אנחנו חושבים, שיש לש' נות את הסעיף הזה ולקבוע שהמתווך יפרסם בכל מקרה את מסקנותיו.

דבר שני שהחוק דן בו הוא הבוררות. ברור שבדורות חובה אינה מתאימה להכרה חפשית. אלא בכמה מקרים יוצ' אים מן הכלל. המפלגה שלנו מחייבת בוררות חובה כש' מדובר בסכסוכי עבודה בשירותים חיוניים, בשירותים שהפ' סקתם עלולה לסכן את החיים הסדירים במדינה. במקרים אלה יש מקום להנהיג בוררות חובה. מקרה אחר המצריך בוררות חובה הוא כשקיימת שעת חירום מיוחדת. אינני מתכוון לש' עת חירום הקיימת למעשה מאז קום המדינה, שהפכה אצלנו למצב נורמאלי, לצערנו. אלא לשעת חירום מיוחדת היכולה להתבטא או במלחמה ממש או במצב שהוא קרוב מאד למל' חמה ממשית. במצב כזה דורשת טובת הכלל שלא יתקיימו סכסוכי עבודה, ואז יש מקום לבוררות חובה.

בסעיף 19 של החוק נאמר, ששר העבודה ימנה את חברי ועדת הבוררות שייצגו את שני הצדדים בהתייע' צות עם שני הצדדים או עם ארגונים של שני הצדדים. נדמה לנו שההתייעצות אינה מספיקה במקרה זה, אלא יש לקבוע שהצדדים הנוגעים בדבר, ארגוני העובדים וארגוני המעבי' דים, צריכים להצביע רשמית קבועות של מועמדים שיכולים להיות חברים בוועדות כאלה, ושר העבודה ימנה בוררים מטעם שני הצדדים, מתוך הרשימות האלה. כלומר שהיה בסנה שהבורר המייצג צד ששייך לתעשיה ההסתדרותית, יהיה שייך לרשימה שארגון התעשיה ההסתדרותית הציע אותה.

בסעיף 29 נאמר, שיושבי-ראש הבוררים יוכלו לפסוק לבדו במקרה שאין אחדות דעות או במקרה שלא מתקבל פסקדין של רוב דעות. לנו נדמה שתמיד צריך להגיע לידי פסקדין אחיד או ברוב דעות ושאינו זה טוב לתת לאחד הבור' דרים סמכות אכסלוסיבית. יחידה לפסוק; כלומר, שאחד משני הבוררים האחרים יצטרף אל היושבי-ראש בבוררות.

אנחנו גם מסופקים אם טוב הוא שאין כל אפשרות לערער על פסקדין של בוררים, בעיקר לאחר שהשעת החוק קובעת שפיקורת הבוררות הרגילה לא תחול במקרה של בור' רות לפי חוק זה. אנחנו חושבים שצריך לתת אפשרות של בריקה מחדש של פסקדין, כי סוף כל סוף יכולה לצאת טעות מלפני בורר או מלפני ועדת בוררות.

אני מציע להעביר את החוק לוועדת העבודה, ואני מקווה שוועדת העבודה תתחשב בהערות שהבאתי לפני הבית.

לאמצעי זה. ואם יש אפשרות — ואנו חושבים שישנן אפשר' רויות כאלו — להסדיר את התביעות המוצקות בלי להודק לאמצעי זה, הרי אנו חושבים שיש להשתמש באפשרויות אלה במלואן. וכדי שימוצו כל האפשרויות להסדיר סכסוכי עבודה בלי שביתות, דומה לנו שיש צורך להכניס לחוק זה סעיפים שחסרים בו.

לא נאמר בזמן זה שום דבר על החובה להודיע על סכ' סוכי עבודה לפני פרוץ שביתה. ואנו חושבים שמטרת החוק היא למנוע שביתות, או למנוע ככל האפשר את הצורך בש' ביתות. אה זה אפשר לעשות בצורות שונות, ואני מקווה שוועדת העבודה תחפש את הדרך המתאימה ביותר. יש אפ' שרות אחת שהיא מקובלת בארצות שונות, וייתכן שהיא גם מתאימה לתנאי הארץ שלנו: שכל צד החושב שקיים סכסוך עבודה והרוצה להשתמש באמצעי שביתה או השבתה — חייב להודיע על רצונו זה כמה ימים, נניח עשרה ימים, לפני פרוץ השביתה או לפני ההכרזה על השבתה, כדי לתת למי מונה על יחסי עבודה את האפשרות להתערב ולנסות במאמצי התיווך שלו למנוע את הפסקת העבודה, ובמקרה זה יש לאפ' שר למתווך — כדי שיוכל לסיים את התיווך בהצלחה — להאריך את תקופת ההמתנה לפני פרוץ השביתה לעשרה ימים נוספים; כלומר, שתהיה תקופה מאכסמאלית של עש' רים יום, שבהם יוכל המנגנון הממשלתי ליישוב סכסוכי עב' דה לנסות את כוחה בתיווך, שמסקנותיו לפי חוק זה אינן מחייבות את שני הצדדים, ואחרי גמר התיווך יהיו שני הצד' דים חפשים להשתמש בנשק השביתה או ההשבתה, אם יחשבו שאין להם דרך אחרת. זוהי אחת הדרכים שבהן אפשר להג' ביל או למנוע שביתות והשבתות בלתי חיוניות.

אך ייתכן שיש גם דרך אחרת: לאפשר לשני הצדדים לעשות מה שהם תושבים להכרחת, כלומר להכריז על שביתה או השבתה, אבל לתת בידי המתווך את הסמכות, שכאשר הוא ייכנס למסגרת הפעולה ויתחיל בתיווך, להפסיק את השביתה או ההשבתה לתקופת התיווך. גם במקרה זה תר' שאר בידי שני הצדדים הוכות אחרי גמר התיווך — אם הוא ייכשל — לפתות מחדש בשביתה או בהשבתה. אך ייתכן שאפשר לקחת שאחרי שהשביתה פרצה ונתקיימה ימים אחדים, נתפרקה המתחית שנצטברה ולתיווך יהיו סיכויים יותר גר' לים של הצלחה.

אני חושב שכל חלקי הבית צריכים להיות מעוניינים בכך, שעצ כמה שאפשר יופרעו פחות חיי הייצור והכלכלה, ושהזכו' יות היסודיות של שני הצדדים לא ייפגעו. אני חושב שחובת הדועה עשרה ימים לפני פרוץ השביתה, או מתן זכות למתווך להפסיק שביתה לתקופת התיווך — אלו הן שתי הדרכים שבהן אפשר לתת לחוק זה יותר תוכן מכפי שיש לו עכשיו.

רצוני להעיר הערות לכמה מסעיפי החוק. שמענו שהמס' קנות של התיווך אינן מחייבות. מובן מאליו כי יש הבדל בין תיווך ובין בוררות. אבל אם התיווך אינו מחייב, הרי דומה לנו שאי-אפשר לחייב את המפעלים למסור אינפור' מאציה על דברים שהם בחינת סודות מסחריים ועסקיים. לפי סעיף 7 (4) של הצעת החוק, חייב המפעל גם במקרה של תיווך למסור פרטים מלאים על הפנסקים שלו ועל חש' בונותיו. יש במדינה רק רשות אחת שהיא מוסמכת להיכנס לדברים אלה, והיא רשות מס הכנסה. ודומה לנו שאין להטיל את החובה הזאת על מפעלים כלכליים בתהליך שאין בו שום כוח מחייב, בתהליך שיכול להסתיים בלא כלום, אחרי שה' מפעל גילה את כל הפרטים על חשבונותיו. יש להניח שה'

ד. דברי יושב ראש הכנסת למלאת שבע שנים לכנסת

היו"ר י. שפרינצק :

אנחנו מסיימים את הישיבה. ולסיום הישיבה הרשוני נא לומר מלים מעטות.

בימים אלה מלאו שבע שנים לקיומה של הכנסת לישראל, והערב אנו מקיימים את קבלת פני השנה השמינית.

אמנם אין השעה כשרה לחגיגות יתרה, ובכל זאת מצאנו לנכון לקיים גם הפעם את חגיגת יום יסוד הכנסת, הבאה לציין את גודל ערך העובדה שבביל האומה, שיש לנו מוסד מחוקק נבחר העם, המאמץ את מיטב יכולתנו לכוון את תהליכי המדינה לבנין חייגו, לביצור עצמאותנו ולהבטחת מלוא כוחנו להגנת מולדתנו — מולדת העם העברי, מולדת השאיפות האנושיות האוניברסאליות.

אינני בא עכשיו לעסוק בהערכת פעולתה ודרכי עבודתה של הכנסת הזאת — השלישית — אשר זה לא כבר נבחרה ברוב עם, והנה רק בראשית פעולתה.

אולם רצוני לקבוע שהכל מרגישים שהכנסת בישראל משתרשת במעמדה בהכרת העם, בהכרת התפוצות וגם בהכרת הבינלאומית; ולמרות סגעי הזמן הקשים, מתקדמת הכנסת במילוי תפקידה כבית־המחוקקים ובית הדאגות העברי המרכזי. הבית הזה, אשר בו שרויים במלואם יסודות הדמוקראטיה בחופש הדיבור והבעת הדעה, הנהו גורם חשוב גם ליצירת הקשרים בין ישראל ובין עמים וארצות שונות והידוקם בדרך

של ביקורים פארלאמנטאריים הדדיים. בין אלה אציין את דבר המשלחת הפארלאמנטארית שלנו כמוזמנת הפארלאמנטים בארצות סקאנדינאביה; את ביקורו של נשיא הפארלאמנט הפיני, ועל הכל ביקורה רב־הערך של משלחת הפארלאמנט והסינאט של ארצות־השפלה.

הפעולה התחיקתית של הכנסת נעצרת לעתים קרובות מתוך שדיוניה מוקדשים לפגעי הזמן הבאים מן החוץ, ושיש בהם התנקשות וזוגית בחייה ובהתפתחותה השלווה של מדינת ישראל. כולנו יודעים את המצב הקשה, את הסכנות מן החוץ האורבות לנו בשעה זו. אולם, נאמין כולנו בנצח אהבת המולדת והנאמנות לציון, שהן — למרות חילוקי דעות שונים המצויים בבית הזה — יסייעו לכנסת השלישית להתגבר עליהם בעבודתה ולהביא לידי הגברת הליכוד הלאומי של נבחרת העם להגנה מאוחדת על המדינה ולהסרת המכשול לים בדרך ביצורה ופריחתה.

אחדות הדעות שבאה זה לא כבר לידי ביטוי בהחלטת הכנסת בעניני הבטחון ושאלות חוץ שנתקבלה ביום ח' בחשון — אחדות זו תאיר את דרכי עבודתה של הכנסת ותעלה את בית־המחוקקים שלנו בעבודתו בימינו אלה הקשים.

ומתוך אמונה בכנסת ובייעודה, אני מזמין אתכם הערב לחגיגת יום יסודה.

הישיבה הבאה מחר בשעה 16.00.

הישיבה ננעלה בשעה 19.07.